

SZAKDOLGOZAT

Gasser Gitta

2023.

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Vidék- és Területfejlesztés tanszék
Vidékfejlesztési agrármérnök alapképzési szak
Agrárgazdasági szakirány**

FÓT TÁRSADALOM ÉS GAZDASÁGFEJLESZTÉSE

Belső konzulens: Dr. Káposzta József
egyetemi tanár

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Vidék és Területfejlesztési Tanszék

Készítette: Gasser Gitta

**Gödöllő
2023.**

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
1. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	6
1.1. A város, mint fogalom	6
1.2. Települések kialakulására ható tényezők.....	6
1.2.1. Természetföldrajzi tényezők.....	7
1.2.2. Társadalmi, gazdasági tényezők.....	8
1.2.3. Politikai tényezők.....	8
1.2.4. Kialakult városi funkciók	8
1.3. Európai városfejlődés	12
1.4. Magyarország városfejlődése	12
2. FÓT VÁROS A GAZDASÁGI TÉRBEN	18
2.1. A város történeti múltja	18
2.2. A város elhelyezkedése, fekvése és megközelíthetősége	20
2.3. A város népessége.....	22
2.4. A város főbb gazdasági tényezői	23
3. TÁRSADALMI TÉNYEZŐK KAPCSOLATI RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA... 26	26
3.1. Demográfiai tényezők vizsgálata.....	26
3.2. SWOT elemzés	33
3.3. Eredmények, javaslatok.....	34
ÖSSZEFOGLALÁS	35
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM.....	40
Nyilatkozatok	43
Tartalmi kivonat (Absztrakt)	45

BEVEZETÉS

A szakdolgozatom témája Fót társadalom, illetve gazdaságfejlesztése. A dolgozatom során levezetem a városok kialakulását, valamint a történelem során végzett kutatásokat és elméleteket vázolom fel. A társadalom nagyon fontos és lenyűgözően sokszínű városalkotás tényezőit, a történelem kiemelkedő szerepét és jelentős befolyását elemzem. A várost alkotó tényezők megvizsgálásával jobban megértjük a konkrét várost, a benne élő közösséget, valamint annak a fejlődését, és további fejlesztését. Mindezek mellett bemutatom Európa városfejlődését, illetve a történelem során alakult magyarországi városfejlődését. Ismertetem a magyar uralkodók idején a város szerkezetét és jellemzőit. Majd bemutatom Fót városát, történelmét és gazdaságát, valamint átfogó társadalmi mutatóit.

Létfontosságú, hogy az adatokat és a számokat információkká alakítsuk majd értelmezzük őket. A problémák szemléltetése könnyű, viszont a problémákra megoldást találni már sokkal bonyolultabb. Az ilyen területi helyzetelemzések nagyon sokat segítenek a jelen és jövő problémáit, egy fenntartható jövő hasznára fordítani, megtalálni a problémák mértékét, hátterét és módszereit a megoldásra, valamint a megelőzésre.

Adatok elemzése számos okból szükségszerű, ugyanis ezzel átláthatóbbá teszi a társadalom, gazdaság állapotát és életfeltételeit, fenntarthatóságát, mindezt egy megbízható formában. Ezrelékbe kifejezett értékek azt jelentik, hogy ezer főre vannak megadva az adatok. A demográfiai adatok elemzése több mindenre vonatkozhatnak, akár egy teljes társadalomra vagy egyes területekre és számos szempontok, csoportok szerinti elemzésre, egy hozzám közel álló település helyzetét fogom szemléltetni, lakó városomat, Fótot. Természetes, hogy mindenki számára nagyon meghatározó az életében akár negatív, akár pozitív szempontól a saját lakóvárosa vagy a hely, ahonnan indult. Személyes kötődésemmel hiszem, hogy nagy érdeklődéssel és pontossággal ismertetem Fót történetét, mind múltját, gazdaságát, társadalmát mind a jelenlegi felmerülő problémáit és a számomra otthont jelentő város további fejlődését.

Céloomul tűztem ki, hogy

- bemutassam a városok kialakulását, illetve az ebben szerepet játszó tényezőket,
- elemezzem a városfejlesztés történeti összefüggéseit annak szakirodalmi kapcsolatait

- vizsgáljam Fót város gazdasági térben és társadalmának betöltött átfogó szerepét, kapcsolati rendszerét
- elemezzem Fót állandó népességét, élveszületések, illetve halálozások alakulását. Mindemellett a vándorlási statisztikát és a lakásállományok alakulását, a regisztrált bűncselekményeket, a népességet alakító tényezőket, a korcsoportok összetételét és az idős ellátás alakulását.

Legfontosabb kutatási célom az volt, hogy saját kötődésemmel mélyebben rávilágítsak Fót erősségeire, lehetőségeire, valamint problémáira és kihívásaira. Javaslatokat és véleményt fogalmazzak meg a város jövőbeli fejlesztéseire.

1. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az irodalmi áttekintésben próbálok rávilágítani a számomra legfontosabb dolgokra egy település kialakulásában, fennmaradásában és fejlődésében. Az európai, illetve hazai városfejlődésről fogok bővebben beszélni, ezen belül Fót történelmét is ismertetni fogom.

1.1. A város, mint fogalom

A mai napig nincs egyetemenlegesen elfogadott definíciója a városnak, illetve, hogy mit nevezünk annak. A város definíciója a világ számos területén különböző. A városok külsőre leginkább zárt és emeletes építés jellemzi, magasabb szolgáltatással, mellyel környező településeket is ellát. Számos tényezőt figyelembe kell és lehet venni, ha városról beszélünk ez esetben megemlíthető az egykomponensű, valamint többkomponensű városfogalom.

Az *egykomponensű* másnéven *statisztikai* városfogalom amikor a városokat a népesebb lakossággal azonosítja be, tehát a város jogállása valamely meghaladott népességszámhoz köthető. Ilyen esetben egy vagy nagyon kevés számú mutatóval határozható meg, mint város. A további városfogalom esetében a város szerepköre, megközelítési módja és a térségi jelentőségén van a hangsúly, tehát funkcionális szerepük van és a saját, illetve a környező településeket, valamint lakóit látják el termékekkel és szolgáltatásokkal, ezt nevezzük *többkomponensű* másnéven *funkcionális* városfogalomnak (Hóman, 1908).

Ebben az esetben a legtöbbször adatokkal nem, illetőleg nehezen támasztható alá. A két városfogalom közötti különbség nem jelentős, így a legtöbb esetben a két fogalmat együttvéve szokták használni. Érdekesség, hogy minél fejlettebb egy ország annál kevesebb népességszám elérése szükséges a városi jogálláshoz (például: Új-Zéland, Kanada, Ausztrália, Skandináv országok). Mindez az ellenkező esetben is fennáll. Minél alacsonyabb a népesség száma a még fejlődő országokban annál magasabb népesség szám szükséges a városi címhez.

1.2. Települések kialakulására ható tényezők

Dolgozatom ezen részében megvizsgálom, milyen tényezők hatnak egy település kialakulására, természetföldrajzi, társadalmi, gazdasági és politikai szempontból egyaránt.

1.2.1. Természetföldrajzi tényezők

A legfontosabb tényező a víz közelsége. Kezdetben létszükség volt folyók vagy tavak mellé telepíteni a településeket az ivóvíz rendkívül fontos szerepe miatt. Később ez változott a vízvezetékek megjelenésével, ami biztosította a víz eljutását bármely településre. Később a vizet már nemcsak ivóvíz formájában használták, hanem nyersanyagként kezdték el felhasználni, majd megjelent az energiaszektorban is és napjainkban is fontos szerepet tölt be, mint energiahordozó. A legújabb felhasználási területe pedig a termálvíz, amely óriási bevételeket hozhat adott településeknek. Magyarország nagyon gazdag termálvizekben, ennek a hatékony és célratörő kihasználásával hatalmas bevételeknek örvendhetne országunk. Fontos szempont maga a domborzat, kezdetekben természetesen sík területeken alakultak ki települések, a legtöbb folyóteraszokon, réteglépcsők lábainál. Később a hegyekben kialakult települések se voltak ritkák. Fontos volt a föld minősége, a helyi növénytermesztésre és állattartásra is nagy hatással volt.

Az éghajlat is meghatározó szerepet töltött be, gondoljunk csak a napsütéses órák számára és a kellő csapadékmennyiségre. Kialakultak települések ásványkincs lelőhelyek mentén is. Ez már a középkorra jellemző, például a bányavárosok kialakulása az érclelőhelyek közelében. Alakultak városok sóbányák közelében is. A 19. században az energia lelőhelyek is fontos részeit képezték a bányászatnak, többnyire szén és szénhidrogén bányák alakultak. Napjainkban már modernebb nézetei is vannak a helyi energiák kiaknázásának. Vannak városok, amik kihasználják történelmi sajátosságait és így idegenforgalomra specializálódnak például nagy csaták színterei (Mohács, Waterloo). És vannak városok, amelyek természeti szépségeikkel hódítanak.

Hegyvidék és alföld érintkezik, ezáltal többfunkciós és jobban kihasználható a terület. Talajhatárok mentén kialakuló település pl.: a Hajdúság, ami eltérő talajok mentén alakult ki (kukorica és búza termesztésére is kiválóan alkalmas) vagy a Nyírség, ahol a dohány mellett a zöldség gyümölcs is jól megterem. helyzeti energiát jelent még a tengerpartok mentén kialakult települések, amely kereskedelemre, idegenforgalomra is tud építeni, illetve ki tudja használni a szárazföldi előnyöket is. Vásárvonalak mentén kialakuló települések, amelyeket régebben vásárvárosok néven illeltek, a kereskedelemről tudtak nagy hasznot húzni, még napjainkban is rengeteg vásárvonal létezik, de már sokkal kisebb szerepük van.

1.2.2. Társadalmi, gazdasági tényezők

Az utóbbi évtizedekben nőtt meg a szerepe. Ahol a társadalom összetétele kedvezőbb, oda előszeretettel települnek az emberek. Gondolok itt a település fiatal korszerkezetére, a magasabb iskola végzettséggel rendelkezők számára, és a kedvező etnikai összetételre (nincsenek etnikai összetűzések). Ezekben a településekben a dinamikus fejlődés is sokkal erőteljesebben tapasztalható. Az ipari forradalomtól kap nagyobb hangsúlyt a szerepe. Eleinte az ásványkincs lelőhelyek mentén épült települések kezdenek el fejlődni, ezekből lesznek a bányavárosok. Ipari üzemek is települnek, így a feldolgozóipar is virágzik e településekben. Illetve létrejönnek az iparvárosok. Ezek közé épülő út- és vasúthálózat biztosítja a nagyvárosok létrejöttét. Az 1970-80-as évektől az ipar szerepe kissé lecsökken, hiszen a terciér szektor, a szolgáltató ipar szerepe rohamosan növekszik (Tóth, 1998).

1.2.3. Politikai tényezők

Az abszolutizmusig az uralkodók döntenek el a város-nem városkérdést. A 20. században azonban gyökeresen megváltozik a helyzet, hiszen a politika tudatosan belenyúl ebbe a kérdésbe, valamely város fejlődését támogatja, míg egyes városokét nem. Például a szocializmusban volt tapasztalható ez, hiszen a szocialisták létrehoztak városokat (Dunaújváros=Sztálinváros, Komló, Tiszaújváros=Leninváros), illetve fejlesztettek kiválasztott városokat (Ózd, Tatabánya), ezek a városok az iparhoz, illetve bányászathoz köthetőek. A többi városnak azonban nem nyújtottak támogatást (Esztergom, Veszprém, Balassagyarmat). 1971-ben az Országos Területi koncepció keretein belül Magyarország összes települését kategorizálták:

- központi funkcióval rendelkező települések (3 kategóriába sorolták, hierarchikusan)
 - felsőfokú központ
 - középfokú központ
 - alsófokú központ
- központi funkcióval nem rendelkező települések (Kovács, 2002).

1.2.4. Kialakult városi funkciók

Az idők során folyamatos kérdés a városok kialakulása és a létrehozásukban szerepet játszó tényezők is. Mihelyst már említettem a városok a legtöbb esetben valamilyen térségi szerepkörével kiemelkedik a környezetéből, valamint a létrejött funkció vagy ez alapján

kialakult városoknál úgynevezett funkcionális várostípusról beszélünk. Ilyen eseteknél fontos kiemelni, hogy a városfejlődés történelme folyamán, hogy csak időként találkozhatunk egyetlen szerepkörű várossal, mivel az egyik funkció döntő többségében vonzza a másikat, tehát a funkciók keveredése jellemző leginkább. Rendkívül fontos tényező a funkció és annak az erőssége, ugyanis a városok osztályozásnál számottevő a központi funkció intenzitása. A városhierarchia különböző szinteken épül fel, tehát megannyi esetben alá-fölérendeltségi viszony áll fenn (adott falvak, illetve városok akár függenek más városoktól). Tehát a központi funkciók erőssége kifejezetten fontos tényező a város alakításában, ugyanis nagyon fontos tudni, hogy példának okáért egy megyei, regionális központról, avagy fővárosról beszélünk. Összegezve nagyobb lakosság sokrétűbb és összetettebb funkciókat eredményez, melynek következtében a városhierarchia rendszerén belül magasabban helyezkedik el (Mendöl, 1963).

Minden idők legrégebbi város szerepköre a **kereskedelmi**, azaz a megtermelt javak a fogyasztóhoz való eljuttatása, tehát az áruk és-/vagy a termékek elosztása. Ilyen jellegű városok döntő többségében jól megközelíthető városok, közlekedési szempontból könnyen elérhetőek tengerparti kikötők, folyó menti átkelőhelyek, és akárcsak vásárhelyek. Effajta várossá nőtte ki magát Pest, külföldi példaként Koppenhága, Prága, Krakkó és persze ide sorolhatjuk Velencét, Firenzét, akárcsak Brüsszelt (Enyedi, 1992).

További fontos ősi városi szerepkör mely fontos tényezője volt a városok kialakulásában, a **védelmi** funkció, ez az ókorban és a középkorban volt legfőképp jellemző. Az ilyen szerepkörű funkcióra jellemző, hogy vár vagy erődítmény veszi körbe, ezzel védve a környék lakóit. Efféle hazai városnak mondhatjuk például Egert, Veszprémet, Sárospatakot, valamint Budát is. A modern hadviselés elterjedésével már a 19. században az ilyen védelmi szerepkörű városok kezdtek folyamatosan eltűnni, kivéve a specifikusan erre szakosodott városok, melyeket úgy nevezünk, hogy garnizonváros, az ilyesféle városok konkrétan katonai központként funkcionálnak, azaz jól védhető erődök (korábbi ilyen hazai városok: Hódmezővásárhely, Cegléd, Nyíregyháza; külföldi példaként Triest, Belfort, Brest). Mint már említettem egy szerepkörű város ritkán jellemző mivel a szerepörök vonzzák a további, az ilyen védelmi funkciójú város a legjobb példája ennek. Ugyanis ez a szerepkör elősegítette mind az egyházi élet, igazgatási és a kereskedelmi funkciókat is az adott településen. A városfejlődését előre mozdította mivel számos kereskedőnek és iparosnak is volt megélhetési lehetősége.

A már említett **igazgatási-kormányzati** szerepkör is igencsak régi eredetű funkció, ahogy említettem a védelmi funkció segítette a fejlődését. Korabeli példa Harappa, mely szintén védelmi szerepkörrel is rendelkezett, majd a középkor révén a hatalmi funkciók mellett az igazgatási is folyamatosan erősödött, ez csaknem minden várak köré épült városok kivétel nélkül szert tettek igazgatási funkciókra is és úgyszintén az egyházi élet, azaz a **vallási** szerepkör is megjelent. A püspöki székhelyeket alapból is várral erősítették meg tehát mint azt sokszor említettem egyik funkció vonzza a másikat és ezzel védelmi szerepkör is kialakult a püspöki székhelyeknél, úgyszintén az igazgatási stb. Ilyenek például Esztergom, Pécs, egyértelműen Róma, Jeruzsálem, Mekka. Ezzel együtt kialakultak zarándokvárosok is, ahol ugye jelen van a vallási funkció, de a lélekszám kisebb és a zarándoklatok bevételi forrásából élnek, efféle például Máriapócs, Lourdes, Mariazell (Bernáth et al. 1973).

A világ történelmére tekintve mindenképpen jelentős megemlíteni a **kulturális** szerepkört is. **Oktatási** szempontból ide soroljuk Oxford, Heidelberg, St. Andrews, Coimbra, valamint Salamanca városát. Az ilyen eseteknél a városok többsége oktatási funkcióból él és megmaradnak kis és középvárosoknak. Ugyancsak ide tartoznak a **művészeti** központok, múzeum és műemlékvárosok, ilyen például Párizs, Milánó, Szentendre. Mindemellett ide soroljuk még a fesztivál városokat is, melyek jelentős idegenforgalmi központok is, például Cannes, Rio de Janeiro.

Természetesen nem hagyhatom ki a felsoroltak közül az **ipari** funkciót. A középkortól kezdve számtalan olyan város alakult ki, ahol a fejlődés középpontjában valamilyen adott nyersanyag szerepel, akár kitermelése vagy feldolgozása, tegyük fel bányászat. Egyértelműen itt meg kell említenem a felvidéki bányavárosokat is, mint például Selmecebánya, Körmöcbánya, Besztercebánya. A városfejlődésben az ipari szerepkör az ipari forradalom folyamán erősödött meg, kezdve Angliával. A 18. század kezdetével a brit szigeten sokasodva jelentek meg a textiparra és a szénbányára szakosodott városok (pl.: Oldham, Preston, Bolton). Az ipari monofunkciós városok elterjedtével az állam sokszor elősegítette a tervezett iparvárosok telepítését, akár kijelölt új iparvárosokkal. Mint volt szocialista ország, élő példák nálunk is megtalálható. Akár a vas és acélkohászatra létrehozott Sztálinváros, ma Dunaújváros, szénhidrogén vegyészet okán épült Leninváros, ma Tiszaújváros. Továbbá más korábbi szocialista városok, mint például Kedzierzyn-Kozle (Lengyelország), Onesti (Románia), Schwedt (Kelet-Németország).

Napjainkban a kimondottan ipari szerepű város fejlett országokba kevésbé jellemző, javarészt az eddigi ipar funkciójú városokat felváltottak az olyan ipari üzemek melyek leginkább autógyárak, erőművek, kőolaj finomítók stb.

A történelem folyamán közlekedés folyamatos fejlődése során létrejött a **közlekedési** szerepkör. A városfejlődés nagyon fontos tényezője ez a funkció, időközben kialakult a tengerhajózás, a vasút, közutak, légiforgalom ennek eredményeként sikerült a csomópontokba települt városokat kiemelni a környezetükből. Konstatálható a történelem folyamatos eseményei során, hogy a városok fejlődésében elkerülhetetlen ez a vasúti közlekedés. Megállapítható, hogy ennek hiányossága gátolja a fejlődést, míg ez a szerepkör jelenlétével kimutatható a térségből való kiemelkedés. Egyes magyar példaként a vasutak megjelenésével és annak fejlődésnek köszönhetően városok megyeszékhely jogcímet is megkapták, ilyen például Szolnok, Békéscsaba, valamint Nyíregyháza. Továbbá fontos része a fejlődésnek a közutak, illetve a légiforgalom szerepe. autópályák, gyorsforgalmi útvonalak segítenek a logisztika fejlesztésében, hazánkban látványos az autópályák folyamatos fejlődése például M1-M7-M0 csomópont, de hacsak autópályák és a fejlődések összefüggéséről beszélünk meg kell említenünk Tokiót is, mint világváros. Légiforgalom megjelenésével akár kisebb városok fejlődéséről is beszélünk, amelyeknek mára már kiemelkedő szerepük van, ilyen például Denver Frankfurt, Szingapúr. Egyaránt jelenkori város alkotás fontos tényezője az idegenforgalmi szerepkör (Káposzta, 2007).

A turizmus jelenléte már felmerült a kulturális, azon belül a művészeti szerepkörnél, a legtöbb esetben ezek a kulturális szerepkör vonzza az idegenforgalmi funkciót. Jelenleg a **turizmus** folyamatos népszerűvé válásával ez a funkció igencsak fontos hatással van a város, illetve az adott gazdaság fejlődésére. Akár hatalmas tömegeket vonzhat, témától, látványosságtól, illetve klimatikus adottságoktól függetlenül. Ebben a szerepkörben a választék és a fejlesztések lehetőségek tárháza igen tág. Szemléltetésül tengerparti nyaralók, síparadicsomok, akár tavak menti üdülők, lásd Siófok, Balatonfüred, továbbá termálvizek, gyógyvizek, mint Hajdúszoboszló, Hévíz. Ahogy említettem igen tág a választási lehetőségek, a turizmus jelenléte számtalan okból lehet akárcsak szerencsejáték, azaz kaszinóvárosok például Las Vegas, Monte Carlo, ezenfelül lehet szó történelmi városokról, mint Róma, El-Gíza stb. A városfejlődésre nézve igencsak optimális az idegenforgalom jelenléte, viszont több vonzótényező egyértelműen sokkal többet segít a fejlesztések előmozdításban.

1.3. Európai városfejlődés

Az európai városok kialakulása a XI-XIII. században kezdődött el. Mindez a gazdaság és az éghajlat változásinak volt köszönhető, illetve a népesség folyamatos növekedésének. A termelés fokozatosan fejlődött és elkezdtek felesleget termelni, amivel párhuzamosan megjelent a pénzforgalom és ez által beindult a kereskedelem. Az első városok főleg Észak-Itáliában és Flandriában jöttek létre, hiszen ezeken a területeken volt a legjelentősebb a kereskedelem ekkoriban. A XI-XII. században létrejöttek fontosabb, nagyobb városok Észak-Franciaország (Gent, Brügge), Németország (Augsburg) és Anglia (London) területein is. A városok átlagos lakossága 4000-5000 fő körül mozgott, míg a nagyobb, árumegállító joggal rendelkező városoké 10-15000 fő körüli volt. Közép-Kelet Európában a XIII-XIV. század környékén alakultak ki az első városok (Wallerstein, 1991).

Egy középkori város szerkezete így nézett ki: A város központjában állt a piactér, köréje épültek a templomok, a városháza és a kereskedőház. Mellettük volt a fegyverraktár és a mázsaház. A város biztonságát a kőfal biztosította, amely körbevette a települést. A belső területeket szűk utcarendszerekkel (sikátorokkal) biztosították. Általában fagerendák alkották az útburkolatot, csak a forgalmasabb, belső tereket kövezték le. Csatornák nem voltak kiépítve, így a szemetet és szennyet csak az eső mosta el, ennek következtében járványok dúltak a városokat és a halálozási arány igen magas volt. A polgári házak általában kőből vagy fából épültek, de ritkán favázra épült téglaházakról is beszélhettünk. Sűrű betelepülések miatt egyre kevesebb hely volt az építkezésre, ezért emeletes házak építésébe fogtak (Faragó, 2012).

A városok típusai ekkoriban: Legkevesebb joggal a privilegizált városok rendelkeztek, utánuk következtek a kommunajogos városok majd a részleges függetlenségű városok és a legtöbb joggal a szabad városok/városállamok rendelkeztek (Genova, Velence).

1.4. Magyarország városfejlődése

Kezdetben Magyarországon város jellegű ázsiai típusú nomád települések alakultak ki, ezeken a településeken nem volt önkormányzat, illetve kiváltságok. Tavasszal elhagyták őket és csak ősszel települtek vissza. Az első városok azonban IV. Béla (1235-1270) uralkodása idején jöttek létre, a tatárjárás pusztítása utáni időkben. A király rengeteg birtokot adományozott katonai és vár állítási kötelezettséggel. Védelmi és gazdasági okok egyaránt szerepet játszottak ezen

törekvéseiben. Ezen kívül már meglévő településeknek adott városi rangot (Buda, Visegrád, Sárospatak). A 13. századi városok ekkoriban már fallal vették körül magukat és sokuk nyugati kiváltságokkal is rendelkezett. A 14. században Károly Róbert (1308-1342) forradalmasította a városépítéseket, hiszen ekkoriban főleg bányák közelébe építkeztek (bányavárosok). Főleg a Felvidéken, ami rendkívül gazdag volt ásványkincsekben. Ezüstöt (Selmecebánya), aranyat (Körmöcbánya) és rezeset (Besztercebánya) bányásztak túlnyomó részt. Sóbányászattal Erdély területén foglalkoztak. Ezen városokban bányászok éltek. Az 1335-ös visegrádi királytalálkozón hozott megállapodás sokat lendített a városain fejlődésén (főleg Budán), hiszen a lengyel Luxemburgi Jánossal és a cseh III. Kázmérral kötött megállapodás szerint kidolgoztak egy Bécsen elkerülő Krakkó-Prága- Buda irányú kereskedelmi utat.

Nagy Lajos (1342-1382) uralkodása idején a városok száma tovább nőtt. Buda jelentősebb szerepet kapott, ekkor kapta meg az árumegállító jogot is. Ekkor a városok négy típusát különböztetjük meg:

- Tárnoki városok 8 db (Buda, Pozsony, Nagyszombat, Sopron, Bártfa, Eperjes, Kassa és később Pest)
- Bányavárosok (Selmecebánya, Besztercebánya, Körmöcbánya)
- Személynöki városok (Székesfehérvár, Esztergom)
- Szász városok (Brassó, Szeged)

Néhány szabad királyi város is akadt a tárnoki és személynöki városok között (Buda, Székesfehérvár). Ezek a városok a király tulajdonában voltak és ők kapták a legtöbb kiváltságot (pl.: szabad bíró és papválasztás, piactartás joga). Ezek a városok elég gyenge gazdasággal rendelkeztek és kőfallal vették körül őket. Lakosságuk száma 2-3000 fő körüli volt, ami a Nyugat-európai városok lélekszámától elmaradt (Pleidell, 1934).

Ezekben az időkben, legnagyobb számban az úgynevezett mezővárosok voltak jelen hazánkban. A 13. századtól a falu és a város közötti átmenetet e települések alkották. Egyre több falu kapta meg a mezővárosi címet a 13. század közepétől. Fontos szerepük volt, hogy a jobbágyság számára lehetőséget teremtettek a felemelkedésre. A mezővárosok a földesurak birtokain belül helyezkedtek el és működtek. Jellemzői voltak, hogy a mezőgazdasággal foglalkozott a lakosságuk (állattartás, szőlészet, (elenyészve kereskedelemmel és kézművességgel is foglalkoztak), volt vásártartási joguk, általában kereskedelmi útvonal mellett jöttek létre,

könnyítve a kereskedést, illetve fallal nem keríthették körül magukat és nem rendelkeztek kiváltságokkal és önkormányzattal.

A 15. században Luxemburgi Zsigmond (1387-1437) uralkodása alatt erősen támogatta a városok fejlődését, főleg kiváltságok adományozásával. Fellendítette a kereskedelmet, hiszen vámkönnyítést vezetett be több városban. Budát gazdasági és királyi központtá kívánta átalakítani, ehhez bevezette minden városban a Budához mért egységes súly és mértékegységrendszert. 1405-ben a városok választott képviselői megjelenhettek az országgyűléseken, ezt a rendi szerveződés érdekében vezette be az uralkodó. Néhány szabad királyi város önálló városi önkormányzattal rendelkezett, ami azt jelentette, hogy saját jogszabályokat alkothattak, lehetővé tette az eljárók választását és biztosította a város létét a feudális környezetben.

A városaink folyamatosan fejlődtek Zsigmond uralkodása idején is. 1402-ben árumegállító jogot kapott 4 városunk (Pozsony, Bártfa, Sopron, Nagyszombat). Városszövetségek alakultak, amik a városok érdekeik érvényesítését szolgálták. A városi polgárok nagyobb szabadságot kaptak és már saját földdel is rendelkezhetek. Városaink természetesen olyan földrajzi helyekre épültek, ahol ki tudták használni helyzeti előnyüket (folyó mentén, kereskedelmi utak mentén, ásványkincs lelőhelyeken). Lakosságukat főleg német, cseh és zsidó polgárok alkották, amihez hozzájárult Zsigmond király német és cseh királyi címe is (Bokor, 1996).

Hunyadi Mátyás (1458-1490) uralkodása idején a meglévő városaink erős fejlődésnek indultak köszönhetően a gazdasági reformok által megnövekedett bevételeknek. Buda fejlődése is ekkor tetőzött. 1477-ben fontos rendeletet hozott Mátyás, miszerint aki nem újítja fel régi, roskadozó házát, attól elkobozza azt. Lakóházak építését szorgalmazta több régi templom helyére. A lakóházak ekkor cseréptetősek, kandallóval fűtöttek, agyag vízvezetékekkel rendelkeztek. A házak sokszor 2 emeletesek voltak, a földszinti részen voltak a kamrák (mai üzletek). Budán ekkor körülbelül 8000 ember lakott. Elkülönítve éltek a magyar és német polgárok a város két részében, a polgárok mintegy 60 iparágat űztek, ezek egy része (10) céhet is alkotott. Mátyás, felesége (Beatrix) segítségével európai színvonalra emelte Buda és Visegrád városát, ezáltal egész Európában ismertté tette hazánk reneszánsz városait. Mátyás király a várakon is jelentős átalakításokat végzett, hiszen márvánnyal burkolta őket, szobrokkal díszítette és korszerűsítette az erődrendszert. Létrehozta az akkori egyik legnagyobb könyvtárat melyben 3000 kötet volt megtalálható, számos külföldi (főleg olasz) kultúrát hirdető humanistát hívott meg udvarába.

Ezek a tettek Buda kulturális fellendülését szorgalmazták. Buda ekkoriban a távolsági kereskedelem legfőbb elosztó és szervező központjává lett. Ekkor került be Pest a tárnoki városok közé és Budával testvérvárosként működött az 1873-as összeolvadásig.

A városok társadalma több rétegből tevődött össze: A városi elit tagjai vállalkozók, kereskedők voltak, többnyire német és olasz nemzetiségűek. A középréteg tagjai a kézművesek voltak, akik a céhekbe dolgoztak (azok kerülhettek be, akik megfelelő szakmai ismerettel és városi ingatlannal rendelkeztek). A városoknak különböző rendfenntartó szervei voltak (darabontok, vásárbírók, katonai járőrök). A városok legalsó rétegének a városi nincstelenek számítottak.

Mátyás király idején a mezővárosok kaptak nagyobb szerepet, hiszen számuk megkétszereződött (kb.:800), ellenben a szabad királyi városok szaporodását nem támogatta a király és politikai szerepet sem szánt nekik. Következett azonban a török hódoltság ideje. A hódoltság területén belül a török állam berendezkedés, közigazgatás és tulajdonviszony érvényesült (Dunántúl, Nagy Alföld, Duna-Tisza köze). A nemesség és polgárság elmenekült ezekről a területekről, csak a parasztság maradt helyben. A városok nagy része így hanyatlásnak indult. A török közigazgatás legnagyobb egysége a Vilajet volt, élén a pasa állt. (pl.: Buda, Eger, Temesvár). A közigazgatási további részekre oszlott (szandzsák, náhijék) (Kőszegfalvi, 1999).

A Kiegyezés utáni időszakban indul dinamikus fejlődésnek a főváros és ekkor kezd kialakulni a regionális központok gyűrűje Pozsony, Kassa, Nagyvárad, Kolozsvár, Temesvár, Szabadka, Újvidék. Magyarországon 1910-ben a népesség több mint 20 %-a 3.727 ezer ember volt városlakó, ebből 880 ezren éltek Budapesten. A főváros tehát meghatározó szerepet játszott a társadalmi-gazdasági életben, a településhálózatban egyaránt. Ez a Budapest centrikusság azóta is meghatározó maradt.

A Monarchia felbomlása, valamint a Trianoni békeszerződés után kialakult új határok is mélyreható változásokat hoztak a településrendszerben. Az új országhatárok közigazgatási egységek és természetes vonzáskörzeteket is kettévágtak. Számos terület elvesztette gazdasági igazgatási központját, de az új határok mentén lévő városok (Győr, Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs) településhálózatban belüli szerepe erősödni kezdett. Budapest súlya egyre erősödött, 1920-ban a népesség közel 12 %-a (930 ezer ember) élt itt. Az akkor második legnagyobb város Szeged népessége 119 ezer volt, ami körülbelül nyolcszoros különbséget jelent a két legnagyobb város népességszámában.

20-as évektől elkezdődik a városok számának gyarapodása, 1930-ban már 33 % a városi népesség aránya. A két világháború között a településközi kapcsolatok jelentősen elmélyülnek. Ennek hatására az 1937-es 6. törvénycikk „a városrendezésről és az építésügyről” már felveti a város és környéke egységes fejlesztésének igényét. Az I. bécsi döntés után a határok többször módosulnak, tehát a városok száma is folyton változott, míg 1945-ben, a trianoni államhatárok visszaállításával kialakul a mai Magyarország.

Az 1949-es népszámlálás idején 54 városa van az országnak, ez ekkor a nyugathoz képest alacsony városiasodási szint volt. A II. világháborút követően teljesen új korszak kezdődik a településhálózat átalakulásában, ekkor születik meg a szocialista város, szocialista falu ideálképe. 1950-ben szovjet mintára létrejön a hierarchikus felépítésű (település - járás - megye) tanácsai rendszer, amely a települések funkcióját és viszonyát alapvetően megváltoztatta. Ennek egyik látványos megnyilvánulása és hátulütője, hogy egyes városok elvesztik megyeszékhely funkciójukat, míg más településeket megyeszékhellyé nyilvánítanak. Ez a korábbi megyeszékhelyek nemcsak funkcionális, hanem gazdasági visszaeséséhez is vezetett (pl. Esztergom, Salgótarján). Az 50-es években a településeket tervezési szempontból kategorizálták, ezáltal 73 települést kiemelt fejlesztésre javasoltak és további 80 település várossá válását támogatták, de mivel kevés volt a forrás így csak szűkebb körű fejlesztésre volt lehetőség (Hajdú, 1996).

Létrejöttek ezekben az időkben az úgynevezett szocialista városok, amelyek központi funkciókkal alig rendelkeztek, de a munkásosztály fellelegvárainak számítottak (Leninváros, Sztálinváros), persze kapott városi rangot több agrártelepülés is. A 60-as években megkezdődött a népesség migrációjának felerősödése, így nagyvárosokba koncentrálódott az ország lakossága. A városhálózat egészének fejlesztése volt a cél, amivel Budapest túlzott növekedését akarták enyhíteni. Számos negatív jele volt ennek a változásnak, hiszen például az infrastruktúra nem tudott olyan gyorsan kiépülni, mint ahogy az emberek érkeztek a nagyvárosokba, illetve a községekben a demográfiai szerkezet torzulásnak indult a népesség csökkenésével. Át kellett tehát alakítani a településhálózatot. A 60-as években rengeteg tervet dolgoztak ki a kutatók és tervezők, végül 1971-ben kormányhatározat született az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptióról (OTK). Az OTK 2000-ig 130 városias központtal tervezte lefedni az országot, és ezekből a központokból kívánta a többi település ellátását biztosítani.

Viszont az OTK felerősített a hierarchia szintjei közötti eltéréseket (hozzájárult egyes falvak elnéptelenedéséhez), mivel a pénzeszközöket főként a nagyvárosokba koncentrálni használta fel. Minden negatívuma ellenére, óriási előnyként említendő, hogy a 80-as évekre kialakult a településhálózat gerincét képező városrendszer. A városiasodás mértéke óriási ütemű lett, 1990-re már 165 város volt Magyarországon.

A rendszerváltás utáni időszakról a településfejlődés szempontjából két tényezőnek van nagy jelentősége. Az egyik az 1990-ben elfogadott önkormányzati törvény, a másik az egyre élesedő verseny a települések között. Az 1990-es önkormányzati törvény átalakította a településeket érintő döntési rendszert. Megszűnt a megyei szint beleszólási joga a települések életébe, ami nagyobb szabadságot nyújtott a városoknak, illetve nagy kihívás is volt ez nekik, hiszen saját elképzeléseiket kellett megvalósítaniuk. Mindez a horizontális kapcsolatok kiépülését segítette. De mindez inkább a települések elzárkózását, befelé fordulását eredményezte, így a kapcsolatok nemhogy kiépültek volna, hanem távolodtak. Kedvező változás volt, hogy a törvény nem tett különbséget város és falu között. A másik tényező a városok versenyének erősödése, ennek következtében (az európai tendenciákhoz hasonlóan) a településhálózaton belül fokozódik a differenciálódás. Az ekkor létrejött településhálózat fő jellemzője a polarizáció volt, ahol az egyik pólus Budapest a másik az 500 fő alatti lakossággal rendelkező aprófalvak, amelyek száma folyamatosan nő (Káposzta, 2007).

Budapest nemzetközi szerepe is folyamatosan nőtt, Közép-Európa egyik központjává vált. Ennek hatására a főváros agglomerációjában elindultak kedvező folyamatok a településhálózaton belül, a cél pedig az volt, hogy ezek folyamatok tovább terjedjenek az egész országon keresztül, mérsékelve az egyenlőtlenségeket. A várossá nyilvánítások következtében viszonylag arányos területi elhelyezkedésű a városhálózatunk. Ellenben jelentős területi különbségek vannak a városodás és városiasodás mértékében mind megyék mind régiók szintjén. Ez összefügg azzal is, hogy Dél-nyugat Dunántúlon és Észak-Magyarországon az aprófalvas térszerkezet a jellemző, rengeteg településsel, míg az Alföldön az óriásfalvak dominálnak, jóval kisebb számban vannak jelen (Tóth, 1996).

2. FÓT VÁROS A GAZDASÁGI TÉRBEN

2.1. A város történeti múltja

Fót nevének eredete: A legenda szerint a mogyoródi csatára vezethető vissza, ami I. Béla fiai és Salamon között zajlott, 1074-ben. Géza herceg nyerte a csatát, aminek örömeiben lenézett a tájra és megkérdezte „Mi az a folt odalenn?” Egy másik változatban, Géza herceg nadrágja kilyukadt a csata során, és a nadrágját egy helyi lakos varrta meg, azaz befoltozta. Régészeti leletek alapján Fót már ősidők óta lakott terület. Római katonák és szkíták, majd Árpád törzse telepedett le. Az első hivatalos okleveles említésére 1219-ben került sor, egyértelműen a török hódoltság ideje alatt említik Fótot. Az írott török krónikák szerint már itt leírják a településen élők gazdaságát és társadalmát. Fót életében mindig is fontos szerepet játszott a vallás, ebben az időszakban főképp, nagy számban jelentek meg evangélikusok és római katolikusok. Később 17. század vége felé Fót elnéptelenedett, mezőgazdasággal foglalkozó családok lakták már csak, majd a 18. század elején újra benépesedett és alapvetően mezőgazdasági termelésből és gazdálkodásból élő település lett. 1949-ben megszervezték a legelső termelői szövetkezetet Fóton.

1. fénykép: Szeplőtelen fogantatás templom, Fót

Forrás: www.fot.hu

Itt már a kereső népesség túl nyomó részét az ipar foglalkoztatta (1960-70), viszont a mezőgazdaság és a gazdálkodás még mindig fontos szerepet játszott az itt lakók számára. Háztáji termelés, főképp meggy és kajsziarack és állattenyésztés. 1950-ben a településhez hozzácsatolták Kisalagot. Fótot nagyközséggé nyilvánították 1970-ben.

2. kép: A fóti Öreg-tó

Forrás: www.fot.hu

A rendszerváltás nagyon nagy hatással volt egész Magyarországra, Fót társadalmi és gazdasági alapok megváltoztak, új típusú ipar, civil szervezetek jelentek meg visszatelepültek az egyházak, ami azóta is fontos szerepet tölt be a kultúrában, szociális életben és az oktatásban is. 2004-ben Fót megszerezte a városi címet. Jelenlegi állandó népessége meghaladja a 21 ezer főt (2022-es adat alapján) és ez a szám fokozatosan emelkedik. Az első írásos emlék alapján (1353) a lakosság tűzifa kitermeléssel, gabonatermesztéssel, zöldségtermesztéssel és bortermeléssel foglalkozott, majd a 19. században fuvarozással, zöldség-és gyümölcstermesztéssel, szőlő-és bortermeléssel és állattenyésztéssel foglalkozott a lakosság.

Fót az elmúlt években sokat fejlődött gazdaságilag, azon belül főképp a kereskedelemben. Fót Délvállalkozási terület több lehetőséget nyújt, egyrészt munkahelyet biztosít számos helybeli lakosnak. A helybeli lakosok közel fele itt a településen dolgozik. A településben regisztrált vállalkozók száma meghaladta az 1500-at.

3. kép: Fóti logisztikai központ

Forrás: www.fot.hu

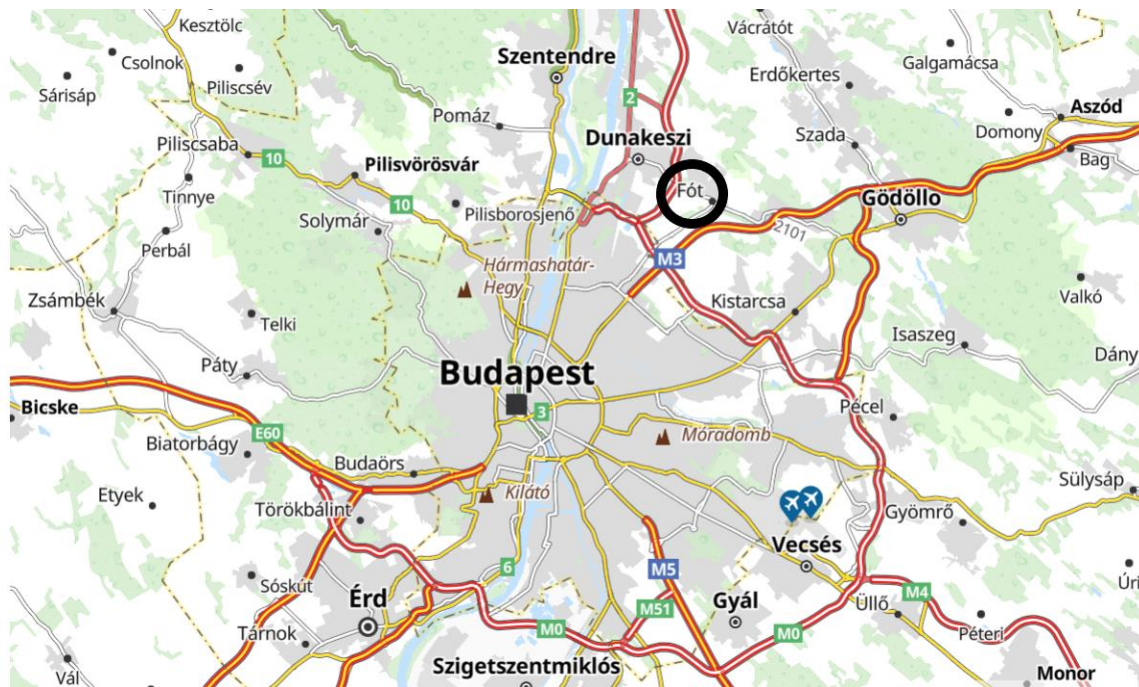
Fót gazdaságának vezető intézménye a MAFILM, ez számos lehetőséget kínálhat a későbbiekben, akár médiaközpont lehet. Gazdaságfejlesztés egyéb stratégiája az autószalonnak a működtetése, és az oktatási intézmények fejlesztése.

2.2. A város elhelyezkedése, fekvése és megközelíthetősége

Fót város Közép-Magyarország területén helyezkedik el, Pest megyében, Budapesttől 17 km-re. Területe 37,4 km². Fót a szerencsés városok közé tartozik mivel elég közel van a legtöbb autópályához. Az M0 a budapesti elkerülő 5-11 perc, jobb forgalmi helyzetben akár 5 perc alatt megközelíthető. Az M2-es autópálya 10-15 perc távolságra van, az M0-on keresztül körülbelül 13 perc. Az M3-as autópálya Fót és Mogyoród között nemrégiben épült fel-behajtó, amely hatványozottan megrövidíti az utazással eltöltött időt. Az építése előtt 16 percre volt megközelíthetősége, most már 5-10 perc alatt elérhető. Az M5-ös autópálya nem kevesebb, mint fél óra, pontosabban 36 perc alatt megközelíthető az M3-as autópályán keresztül.

A legközelebbi kórház 24-30 percre található, Jávorszky Ödön Városi Kórház, amely Vácon található meg. Megközelítése M2-es autópályán keresztül a legrövidebb. A kormányablak 12-15 perc, Dunakeszi Kormányablak.

Szerencsére mozgó Kormányablak érkezik minden hónapban Fótra, így tényleg csak nagyon nagy szükség esetén kell másik városba utaznunk ügyet intézni. Fót a Dunakeszi járáshoz tartozik, a Dunakeszi Járási Hivatal 17 percre található. Ehhez a településhez tartozó települések: Dunakeszi, Csomád, Göd, Fót, ez a legnagyobb népsűrűségű járás.

1. ábra: Fót-Budapest távolsága

Forrás: (google.com/maps) , saját szerkesztés, 2023.

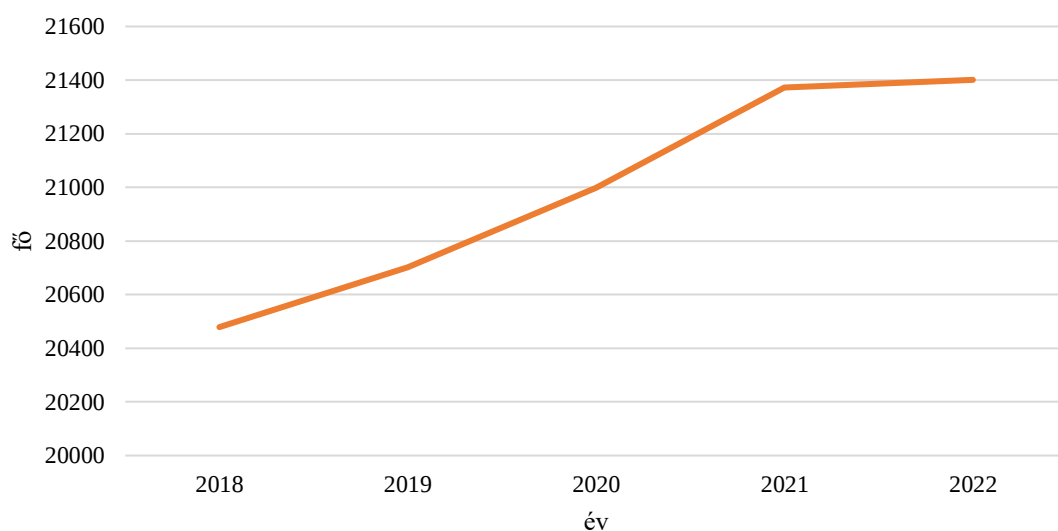
Budapest legfeljebb 30 percre távolságra van. Budapest közelsége számos pozitív dologgal dukál. Szórakozási lehetőség, Tovább tanulási lehetőség, számos választékkal, ami tömegközlekedéssel és autóval is könnyen megközelíthető. Fótújfalu vasútállomástól Budapest Nyugati Pályaudvarig 32 perc vonatút. Körülötte lévő települések (Dunakeszi, Csomád, Veresegyház, Mogyoród) szintén nagyon könnyen megközelíthetők volánbusszal. Fót érdekessége, hogy számos részre oszlik a város, melynek külön elnevezései vannak. A helyiek számára ez nagyon fontos. Igazából a város felosztása területi és történelmi eredetű. Mint már a fentiekben említettem a szegregáció nem csak szociális, hanem lakhatási kérdés is manapság, nevezetesen Fóton is fennáll ez.

Öregfalu Fót legősibb része. Főképp itt találhatóak a történelmi nevezetességek, mint például Szeplőtelen Fogantatás temploma ezenkívül az Önkormányzat, Városháza, (nagy)Vasútállomás, Fót SE pályái. Fótújfalu A Hargita utcától a Dózsa György út közötti részig tart.

Itt található a Fóti autóbusz állomás, a Szent Benedek lakópark, a Posta, és a (kis)Vasútállomás, valamint a Királydomb. Ez a része Fótnak már inkább az újonnan beköltözöttek alkotják. Lakóparkok sokasága jellemzi manapság, illetve egy újonnan épült bevásárló rész, ahol található egy Príma, Rossman, illetve OTP bank, pontosabban csak pár hónapja nyitott meg. Kisalag, a következő település rész, amelyet legutoljára csatoltak a Fóthoz. Fót és Dunakeszi melletti utolsó utcája, lakóházak foci pályája, kisboltok találhatóak itt. Sikátorpuszta, Fót egy olyan része, amely Fót Délvállalkozási terület és Fótliget között található. Fótliget lakópark egy olyan település rész Fóton, amely kerítéssel körbevett terület, portaszolgálattal, tehát teljes mértékben elzárt a város többi részéről. A következő település rész az úgynevezett Fót Délvállalkozási terület, ahol bevásárló központ található, mint például Auchan, OBI, Aldi és a Magyar Posta Logisztika Központ (fot.hu).

2.3. A város népessége

Fót 2022-es adatok alapján az állandó népessége 21.401 fő. Folyamatosan emelkedett ez a szám az évek során, mivel nagyon sok társasház épült az új beköltözők számára. Mint az a 2. ábrán is látható Fót állandó népessége az elmúlt évek során folyamatosan nő. A 2018-as évektől egészen a 2022-es évig megmutatja, hogy Fót népessége mennyire sokat növekedett az elmúlt években és ez folyamatosan növekszik, bár már nem olyan felgyorsultan mint az előtte lévő évek során, de az emelkedés még mindig látható. 2018-tól egészen 2021-ig a növekedés folyamatos és szinte töretlen.

2. ábra: Fót állandó népessége elmúlt 5 évben (fő)

Forrás: saját szerkesztés, (TEIR)

A 2021-től a növekedés gyorsaságában egy lassulást láthatunk. Érdeemes kiemelni, hogy Fót városában az elmúlt években nagyon sok új lakópark, ezzel lakás épült és készült el, ezzel nagyon sokaknak lakhatási lehetőséget nyújtottak, A 2021, illetve 2022-es évektől a lakások építése és kiadása már a végét járta így a rohamos beköltözések is lelassultak.

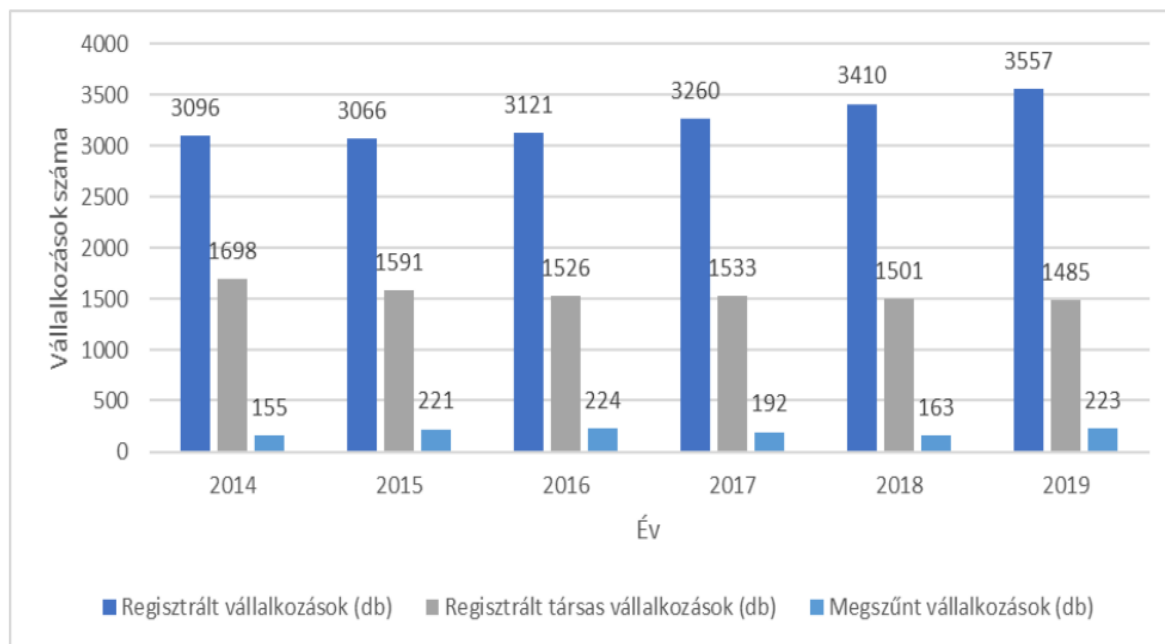
Fót népszerűségének az okai az újonnan betelepültek között nem is olyan összetett, mint azt gondolnánk. Napjainkban nagyon népszerű település azok számára, akik Budapest közelébe szeretnének letelepedni, de inkább a kisebb városi környezetet kedvelik. Főképp ezek az okok vezettek ahhoz, hogy fokozatos emelkedést mutat a népessége, azaz népességnövekedés jellemzi Fót városát. Egy folyamatos népesség növekedés háttérében számos tényező állhat. Egy város gazdasági lehetőségei rendkívül fontosok egy város népesség fejlődésének szempontjából, vállalatok, gazdasági szervezetek, illetve iparágak fejlesztése munkaerőt igényel, tehát munkahelyteremtés van jelen. Jobb megélhetési lehetőség természetesen vonzó az ember számára. Természetesen a környezeti hatások is kulcsfontosságúak ebben az esetben is. A város minősége, infrastruktúrája, valamint biztonsága is meghatározó.

2.4. A város főbb gazdasági tényezői

Megyei szinten vizsgálódva látható, hogy Pest megye Budapest nélkül több indikátorban is elmarad az országos átlagtól. Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék Pest megyében (Budapest nélkül) 2.835.000 Ft, míg Budapesten 7.070.000 Ft ez az érték (2015). Pest megye az országos átlag csupán 82,1%-át éri el. A bruttó hazai termékben a szolgáltatások aránya 61,9%, az ipar és építőipar 35,6%, míg a fennmaradó részt a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat teszi ki. A bemutatott adatok nemcsak a megyei gazdaság indikátorait mutatják, hanem a területi egyenlőtlenséget is erősítik.

Fót városban található vállalkozások számának alakulását 2014 és 2019 között az 1. ábra mutatja. A vállalatalapítási kedv növekvő tendenciát mutat, míg a megszűnések 2016 óta csökkennek. A vállalatalapítási ráta (alakult-megszűnt) 2015-ben még negatív értéket vett fel (-30 vállalat), addig 2019-ben már 147 volt. A regisztrált társas vállalkozások száma és aránya egyaránt csökkenő tendenciát mutat 2014 óta. A városban regisztrált vállalkozások száma a járási trendtől elmarad, míg a megyeivel közel azonos mértékű.

A regisztrált társas vállalkozások csökkenő trendje minden szinten jellemző a vizsgált időszakban. A megszűnt vállalkozások mértéke alacsonyabb Fóton. A működő vállalkozások trendje megegyezik a járási és megyei tendenciával, ami a Covid időszak utáni értékekhez is illeszkedik.

3. ábra Fót városban a vállalkozások számának alakulása (2014-2019)

Forrás: Statinfo, 2020.

Fóton jelenleg két ipari park és egy iparterület található: az East Gate Business Park, a Multimédia Ipari Park és a Déli Vállalkozási Terület. Az East Gate Business Park az M0 és M3 autópályák szomszédságában található, 36 hektáros, 150.000 négyzetméteren beépített ipari park, melynek fő profilja a logisztikára terjed ki. A Multimédia Ipari Park az M2-es autópálya szomszédságában fekszik. Itt található többek között a Mafilm fóti stúdiója, illetve a Phoenix Pharma Zrt. is A Déli vállalkozási Terület egyelőre kiépítetlen, nagy részén a közművesíttessége alacsony fokú, a vízellátás, szennyvízelvezetés és az energiaellátás nem megoldott.

Fóton helyezkedik el a Mafilm második telephelye, a Fóti stúdió. Első formájában a városban az 1970-es években jelent meg a filmgyártás. 1978-ban épült meg a Máriássy és a Huszárik műterem. A telephely jelenlegi formájában 23.000 m² -es, 2 műteremmel rendelkezik, összességében 9 hektáron terül el. Nemcsak a műtermek miatt fontos a fóti telephely, a hazai díszletépítésnek 50%-a itt történik, továbbá találhatóak műhelyek, fegyverraktár, külső medence, külső greenscreen. Itt terül el hazánk legnagyobb jelmez- és kelléktára.

3. kép: MAFILM fóti telephelye

Forrás: www.NFI.hu

Évente általában a fóti műtermekben 14, a szabadtéri díszletekben 10 film készült el. 2021. nyarán jelentették be a Fóti stúdió nagyvolumenű fejlesztését, melynek keretében több mint 40 milliárd Forintból épült újabb négy műterem és közel ötszörösére növekedett a gyártókapacitás Fóton.

Fót versenyképességét a földrajzi elhelyezkedésén kívül befolyásolja a támogató és kapcsolódó szektorok helyzete. Ez Fót esetében kedvezőnek mondható, hiszen az ország legnagyobb gazdasági erőközpontjának közvetlen közelében helyezkedik el (az agglomeráció településeinek közelsége sem elhanyagolható szempont), ahol nagyszámú, diverzifikált beszállító, illetve szolgáltató található, legyen szó akár mérnöki, pénzügyi, marketing, vagy éppen jogi szolgáltatásokról. A könnyen elérhető beszállítói kör, valamint a gazdasági szolgáltatások széles spektruma fontos versenyelőnyhöz juttathatja az itt tevékenykedő vállalkozásokat, hiszen gyors, rugalmas szolgáltatásokhoz juthatnak, amelynek igazi jelentőségét azok érzik, akiknek ezt nélkülözni kell. Mindezek alapján megfogalmazható, hogy Fót város elhelyezkedési, gazdasági és társadalmi feltételei lehetőséget biztosítanak egy hosszú távú fejlődés kidolgozásához. Ebben véleményem szerint a legfontosabb szerep a humánerőforrás minősége játszik. Vizsgálatom további részében ezen tényezők összefüggéseit fogom vizsgálni.

3. TÁRSADALMI TÉNYEZŐK KAPCSOLATI RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

3.1. Demográfiai tényezők vizsgálata

A társadalmi tényezők között kiemelt szerepet gondolok a demográfiai összefüggések vizsgálatának. Ezek között elsőként a népességszám változásainak elemzését szeretném elvégezni, mivel fontos népességszámot alakító tényezők a demográfiai tényezők. A korcsoportok összetétele kifejezetten fontos demográfiai mutató, számtalan hatása van a társadalomra, illetve gazdaságra.

év	Állandó népesség	0-14 évesek száma	15-59 évesek száma	60-X évesek száma
2018	20479	3297	12682	4500
2019	20702	3370	12813	4519
2020	20999	3450	13001	4548
2021	21372	3572	13221	4579
2022	21401	3541	13259	4601

1. táblázat: Állandó népesség korcsoport szerint (fő)

Forrás: saját szerkesztés, (ksh.hu)

A korcsoportok alakulása segít az intézményeknek, önkormányzatoknak, illetve a kormánynak, hogy jobban megérték a népesség összetételét. Az 1. táblázatban jól látható, hogy a 15-59 évesek száma túlnyomó többségben van. Tehát az aktív munkaképes korú lakosok aránya magas. Ez előny a város számára. Magas gyerek vagy idősök aránya növelheti a gazdasági terhet a városba. Több munkakorú képes lakos hozzájárulhat a város gazdasági növekedéséhez, értelemszerűen mivel több ember dolgozik és ezzel termel. Az évek során megfigyelhető a 0-14 évesek fokozatos növekedését, viszont a 60-x évesek száma még mindig nagyobb. Az idősök növekedése az elmúlt 5 év során nem olyan nagy arányban van jelen, mint a gyerekeké. A változás az elmúlt évek során a 0-14 évesek korosztályában 244 fő, míg a 60-x évesek száma 101 fővel emelkedett. A változása a két korcsoport között több mint a duplája.

A kihívások és hatások kezelése nagyon fontos. Ezekkel az adatokkal lehetőség van felkészülni a megoldásokra. A gyerekek számával az oktatásra, a bölcsőde, illetve óvodai férőhelyek

biztosítása, amely jelenlegi adatokkal alapján Fóton a férőhelyek száma az évek során folyamatosan emelkedik. Ahogy az az 1. táblázatban is látható az idősek száma a városban fokozatosan, de növekedik. Az idősebb korosztályok emelkedésével nagyobb hangsúlyt kell fektetni a város egészségügyi, illetve szociális ellátására. Fót azon városok közé tartozik, ahol nagyobb kihívást jelent az idősebb korosztály ellátása.

év	2018	2019	2020	2021	2022
db	112,1	127,3	106,1	118,2	130,3

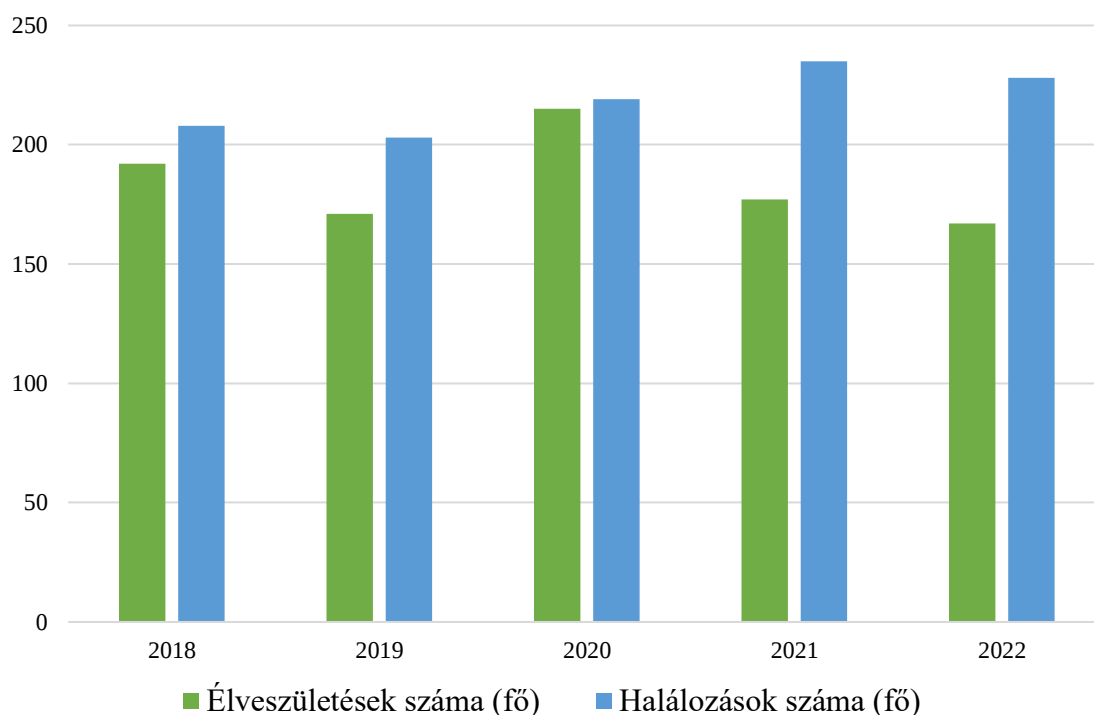
2. táblázat: Idősek nappali ellátásában részesülők, 100 férőhelyre (fő)

Forrás: saját szerkesztés, (TEIR)

A 2. táblázaton nagyon jól látható, hogy az idősebb lakosság folyamatos növekedésével az azon korcsoport nappali ellátásában részesülők aránya is nő. A mutató 100 férőhely alapján vizsgált. Az elmúlt 5 év során ez a szám egyszer sem volt 100 alatt, sőt az határozottan nőtt. A 2020-as adat nagyon jól mutatja a járványügyi helyzet súlyosságát a városban is. A COVID-19 hatása számos szempontból hatással van a demográfiai adatokra és a hatása jelentős, ez többször előfordul még másként más szempontból. Ezen területen is nagyon jól látszik, hogy az idősek száma, amelyek ellátásban részesülnek, a számuk csökkent. Hazánkban a halálozások és magas fertőzések aránya az idősek korcsoportjában igen magas volt, különösen az idősek otthonában élők körében, így nagyon sok család, akik tehetők maguk gondoskodtak az idősebb szeretteikről így az idősek ezen ellátásának a száma nagyot csökkent.

Az elmúlt évben a szám magasabb lett. 2022-ben a 100 férőhelyre 130,3 főt mutat. Az idősek ellátása, Fót jelenlegi nagyon szembetűnő problémája. Tanulmányaim során már egyszer végeztem ezen a területen egy vizsgálatot és akkor nem voltak elérhető adatok, elérhetőségek, amelyeket egy helyi lakos egy idős ellátására kérhetett volna. 2022 júniusában elérhetővé tettek egy bentlakási ellátást biztosító kérelem és a hely pontos adatait, illetve elérhetőségeit. A változás bár látható, viszont a leírásban olvasható, hogy a főt lakosok számára fenntartott szárny 7x 2 ágyas + 1x 1 ágyas lakhatási szolgáltatást nyújt. A fejlődés tényleg látható, viszont az arányok még mindig kevesek. Az idősebb korcsoport növekedése egy folyamatos kihívást vonhat maga után, viszont egy időben kezelt és gondos megközelítés segít és lehetőségeket nyújthat egy adott város közösségében, illetve gazdaságában.

Az élveszületések, illetve halálozások száma egy nagyon fontos demográfiai mutató. Segít a közösség összetételének felmérését, mint például az egészségügyi helyzet. Az élveszületések a népesség növekedését, míg a halálozások a népesség csökkenését segíti elő.

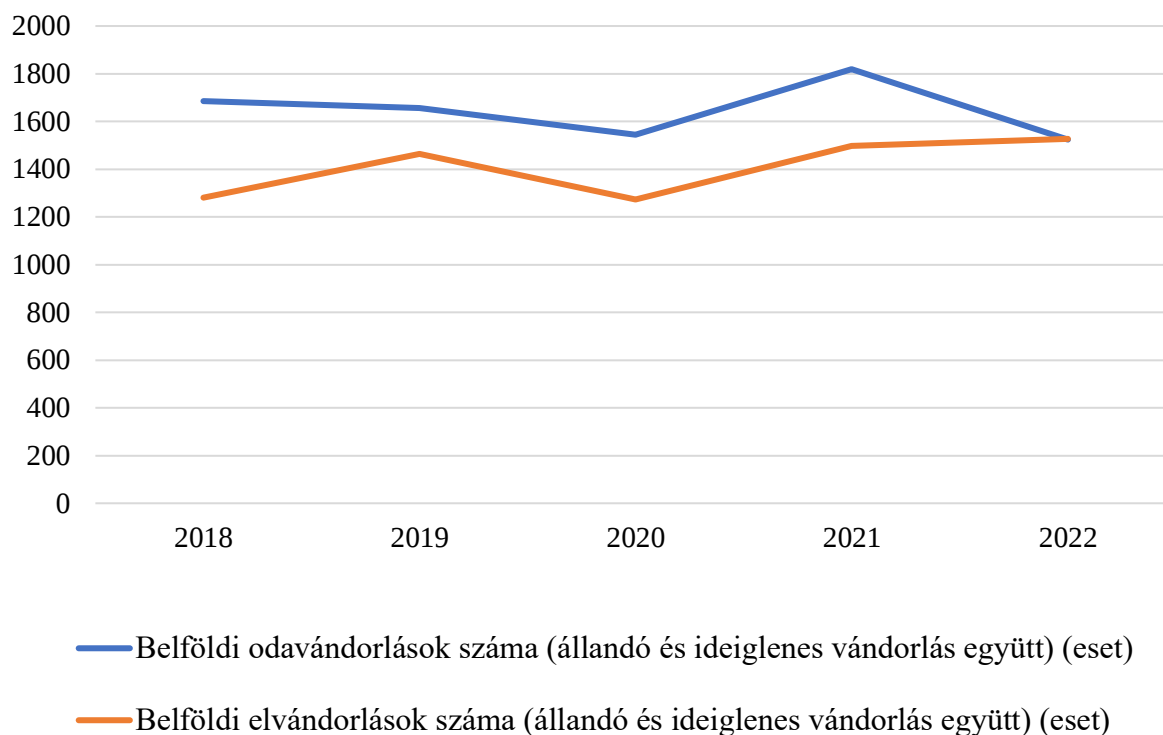
4. ábra: Élveszületések és halálozások alakulása az elmúlt 5 évben

Forrás: saját szerkesztés, (ksh.hu)

Fóton az elmúlt 5 évet vizsgáltam. A harmadik ábrán jól látható, hogy Fóton az elmúlt öt évben a halálozások száma egy folyamatos növekedést mutat. Az élve születések száma a 2020-as évben nőtt meg és majdnem egyenlítette ki halálozások számát azóta a születések száma fokozatosan csökken a halálozások számával ellentétben. Házi orvos beszámolója alapján a halálozások főbb okai szív- és érrendszeri betegség daganatos megbetegedés, illetve alkoholizmus okozta halál. Ezek az adatok segítenek a város vezetésének a város további tervezésében. Hozzájárul a például az egészségügyi, szociális, illetve oktatási rendszer fejlesztésében.

A vándorlásnak számos okai lehetnek, mint például.: gazdasági, társadalmi, kulturális, szociológiai vagy politikai ok. Kevésbé fejlettebb területekre jellemző a magas elvándorlás,

leginkább a munkaképes 18-59 éves korosztályra. Az elvándorlás és odavándorlás száma nagyon fontos mutató, ugyanis befolyásolja adott esetben egy város népességének összetételét.

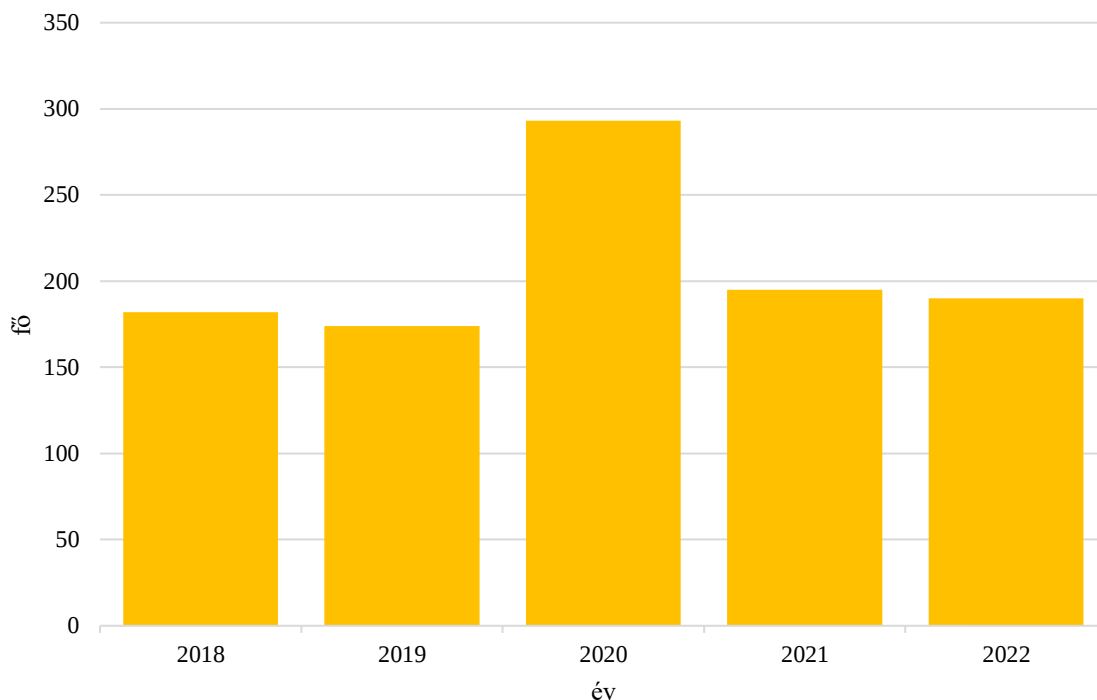
5. ábra: Vándorlás statisztikája

Forrás: saját szerkesztés, (ksh.hu)

Az elvándorlás mértéke megmutatja, hogy a mozgást a városba, hogy hányan költöznek el a városból, amely nagy hatással lehet akár a helyi gazdaságra, mint például a munkaerőpiacra. Az odavándorlás új lakosokat jelent, amely szintén számtalan tényezőre hatással van. Potenciális új munkaerőt jelenthet, amely gazdasági növekedést eredményezhet.

Szintén az elmúlt öt évben vizsgáltam Fót elvándorlás és odavándorlási mutatóját. Az elmúlt öt év során az oda vándorlások száma minden évben meghaladta az elvándorlások számát ez a tendencia az utóbbi években változik, mivel az odavándorlások számánál egy csökkenés látható, míg az elvándorlásoknál egy lassú növekedést figyelhetünk meg. A legnagyobb különbség 2018-ban volt, ahol az oda vándorlások száma 405 esettel volt nagyobb. Az utóbbi években ez az arány folyamatosan változik. 2022-ben az elvándorlás sok száma három esettel több.

Az álláskeresők számának alakulását számtalan tényező befolyásolhatja. A város közelsége a centrum területekhez való közelsége is nagy szerepet játszik.

6. ábra: Nyilvántartott álláskeresők összesen (fő)

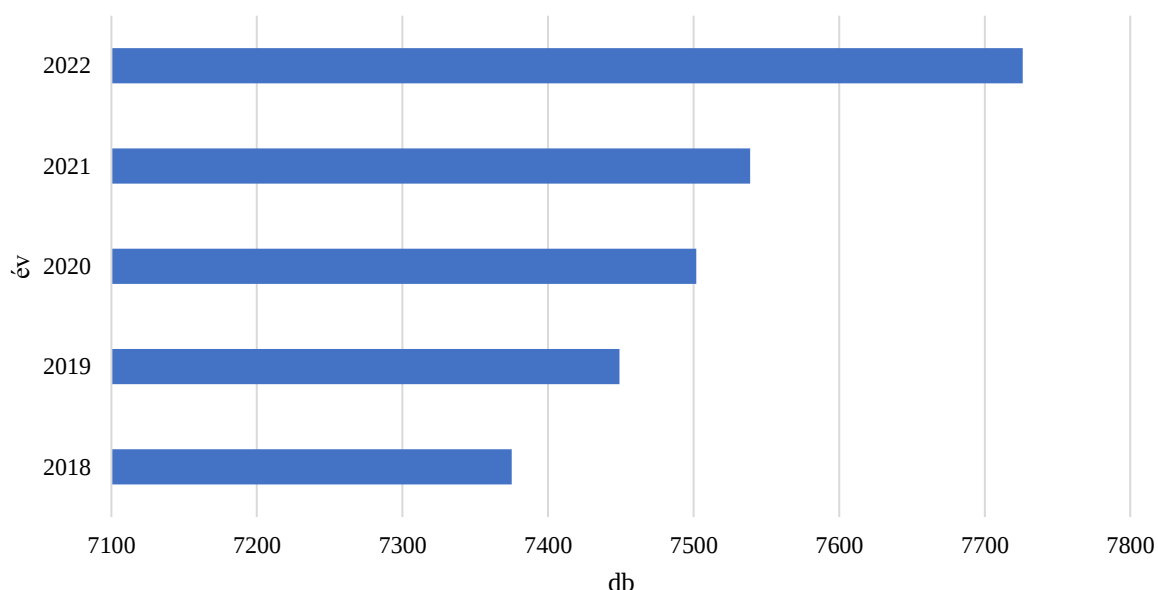
forrás: saját szerkesztés, (TEIR)

Fóton a centrum, Budapest közelsége nagyon sokat segít az álláskeresők számára. Budapest közelsége eshetőséget nyújt, hogy akár a helyi lakosok könnyebben hozzáférjenek munkahely lehetőségekhez. Ehhez hozzátartozik a centrum megközelíthetősége. A város közlekedési infrastruktúrája is fontos szerepet játszik ez esetben. A centrum és a városok közötti hatékony közlekedés nagyon fontos. Fótról mind buszok, illetve vonatok járnak Budapestre. A Vonattal a fóti nagy állomásról Budapest Nyugati Pályaudvarig a bejutási idő 30 perc. egyéb tömegközlekedéssel a bejutás Budapestre minimum 50 perc alatt lehetséges.

Akárcsak helyi vállalkozások, illetve már említett Fóti Délvállalkozási terület nagyon sokat segít a helyi lakosság számára az állás keresésében. Mint már említettem a COVID-19 hatása itt is nagyon jól megfigyelhető. Az 5. ábrán jól látható, hogy az álláskeresők száma nagyot emelkedett a járvány hatásával. Számos munkahely vesztese követte egymást, különösen olyan iparágakban, mint a vendéglátás, turizmus, szórakoztatás. Mindemellett a korlátozások is számos nehézséget okoztak, amelynek okán a vállalkozások működése került veszély, ezzel

sokan lettek munkanélküliek. Ebből kifolyólag a város gazdasági hatása is igen nagy volt a járválynak, amely a városunkban is megfigyelhető volt.

Mindazonáltal azóta egy csökkenést figyelhetünk meg az éves során. Az újonnan nyílt bevásárló központok, illetve boltok is nagyon sokat segítenek az álláskeresők számára. A lakhatás tényezők számos okból jelentősek. A centrumok közelsége döntős többségben magasabb lakhatási költséget vonz maga után. A város közelsége pont amilyen kedvező az álláskeresők számára, az elérhető munkahelyek szempontjából, pont olyan kihívást is jelent egy megfizethető lakás találása a centrumhoz közel. A lakásállománya darabban kifejezett érték. A lakások száma, illetve annak minősége kulcsfontosságú egy város szempontjából, mivel hatással van a város életminőségére. Elsősorban fontos, hogy az ide betelepülni vágyók számára biztosítva legyen a lehetőség a lakhatásra. Abban az esetben, ha a lakások hiányoznak az adott városi közösséget kiszolgáltatótá teszik.

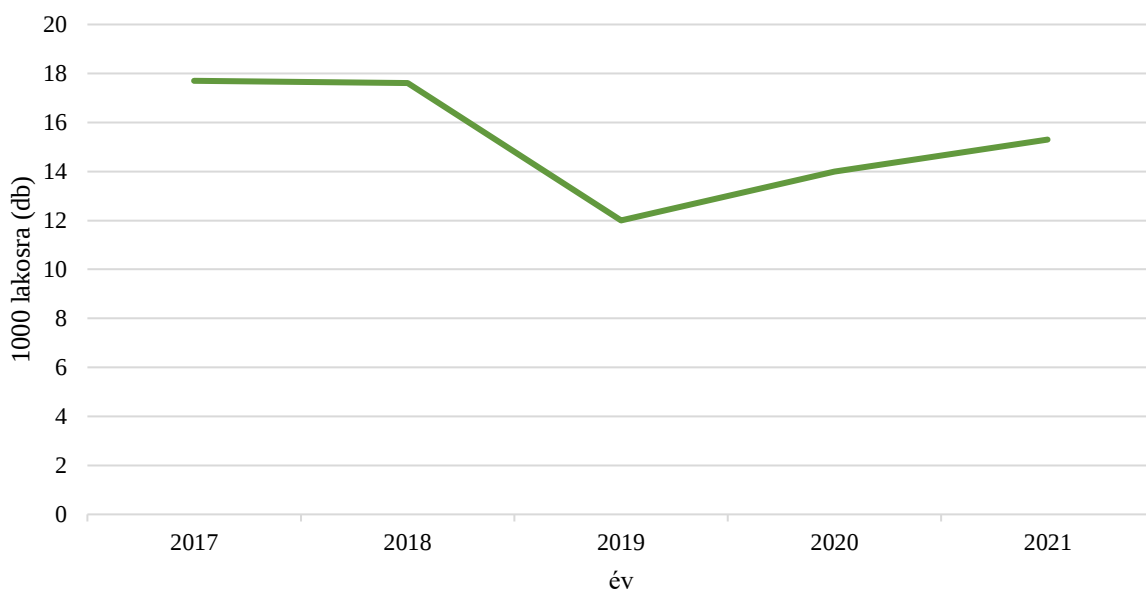
7. ábra: Lakásállomány (db)

Forrás: saját szerkesztés, (TEIR)

Másrészt fontos, hogy a lakások elérhetőek és megfizethetőek legyenek, ezzel egy város sokkal vonzóbbá válik és segít a város gazdasági, illetve társadalmi növekedéséhez. A 6. ábra nagyon jól ábrázolja a Fóti lakásállományok számának növekedését. A lakások aránya évről-évre magasabb a városban. A lakásállományok emelkedése számos pozitív, illetve negatív hatással van a városra. Ezzel párhuzamba a közlekedés és a városfejlesztés is jelen van Fóton. Folyamatosan fejlesztéseket láthatunk. A városháza felújítása, utak betonozása, illetve jelenleg tart egy egészségház beruházás. A városfejlődés nagyon fontos része a lakás állományok száma,

illetve minősége és ára. A város tervezés jelentős tényezője a lakásállomány, fontos, hogy a városok kezelje az élhető és fenntartható város érdekében.

Nagyon fontos mutató egy város számára a regisztrált bűncselekmények száma. Segít felismerni és értékelni a város biztonsági helyzetét. Az elvándorlás kockázatát csökkenti, ha a bűnügyi arányok száma alacsony, mivel ezzel hozzájárul a lakosság biztonságérzetéhez és a odavándorlók számára vonzóbbá válik.

8. ábra: Regisztrált bűncselekmény, 1000 lakosra (db)

Forrás: saját szerkesztés, (TEIR)

A 7. ábrán jól látható, hogy a regisztrált bűncselekmények száma stagnált, majd 2018 és 2019 közötti csökkenést figyelhetünk meg. A 2019-es év során ez a szám folyamatosan emelkedik. A népesség növekedésével a bűnözés száma is emelkedhet. Területek, ahol emberek sokan élnek együtt vagy dolgoznak, ott nagyobb eséllyel merülnek fel esetleges bűncselekmények. Városok, centrumok közelsége sok esetben alakítanak ki olyan csomópontokat, ahol a bűnözés aránya nagyobb, például közlekedési csomópont.

Tegyük fel, azok, akik gyakran utaznak tömegközlekedéssel, sokszor találkoznak olyan összekötő ponttal, állomással, megállóhellyel, amely nem biztonságos. Főten bár a szám növekedik az aránya 1000 lakosra még így is igen alacsony. A bűncselekmények számának változása városonként eltérő, de az közös, hogy az alacsony bűncselekmények aránya egy városban lehetőséget nyújt, hogy a város más területekre tudja irányítani az erőforrásait.

3.2. SWOT elemzés

Ez az analízis a külső és belső helyzet felmérésére egyaránt használható, megfelelő tulajdonságok ismertetése, melyekre építeni lehet, vagy esetleg, amelyeken javítani kell. Segít a fejlődésben, valamint ismerteti veszélyeket, amelyek siker elérését nehezítik meg. Ismertetem azon értékeket, amikkel tovább szeretnének dolgozni. Először az erősségekkel és a gyengeségekkel kezdtem, majd a veszélyek és lehetőségekkel folytattam a vizsgálatomat

Erősségek	Gyengeségek
• Előnyös infrastrukturális adottságok • Város jó megközelíthetősége • Számos sportlétesítmény van a városban • Közlekedési infrastruktúra kiemelkedően jó • Nagy a város gazdaságvonzó képessége	• Lakosság negatív hozzáállása • Szociális ellátás hiányos színvonala • Közvilágítási problémák léte • Közlekedési zsúfoltság • Környezeti terhelés növekedése • Elöregedő társadalom • Szociális ellátórendszer túlterheltsége
Lehetőségek	Veszélyek
• Gazdasági kezdeményezések számára vonzó az agglomeráció • Felsőoktatási intézmények a közelben • Gazdaságfejlesztési pályázatok kiírása • Külföldi működőtőke beáramlása • A Fővárosból kiköltöző fiatal társadalmi rétegek	• Nagyvárosi bűnözés növekedése (közbiztonság) • Idősödő társadalom elzárkózása az újításoktól • Környezeti terhelés növekedése • Ipari telephelyek számának növekedése csökkentheti az életteret • Adóbevételek átstrukturálódásából fakadó költségvetési hiányok

3.3. Eredmények, javaslatok

Vizsgálataim alapján az alábbi fejlesztési javaslatokat, hosszú távú stratégiai irányokat fogalmaztam meg:

1. Ha bár Fót népessége folyamatosan nő, valamint a lakosságmegtartó képessége is igen nagy a közössége hozzáállása igen negatív, amely egy városfejlesztés szempontjából negatív hatással bír. Tehát egy központ kialakítása mindenképp kedvező lenne a város számára, akár színvonalas ünnepség, rendezvények megtartására is sor kerülhetne. Javaslatként még sétáló utcák esetleg egy zöldebb környezet kialakítását mondjuk, ezzel egy sokkal család barátságos kép alakul ki Fót városáról és ezzel lehetőséget nyújthat a közösség hozzáállásának változásához.
2. Az önkormányzat külső és belső kommunikációja minőségét javítani lehetne. A 21. században a legnagyobb segítség minden korosztály számára, az interneten elérhető információ, az az a lakosság számára elérhető honlapot aktuálissá tenni és folyamatosan frissíteni, ez segíti a helyi szociális és egészségügyi életterek ismertetését.
3. Szerencsére a sport is fontos szerepet tölt be a városba, így e téren folyamatos fejlesztéseket láthatunk. A városi sportcentrum elkészültével, a polgármester megerősítette a lakossági csoportban, hogy egy új egészségügyi központ kialakításában és annak megvalósításával már dolgoznak.
4. A város fejlesztésében az idős korosztály helyi szintű kiszolgálása mellett a fiatalok helyben maradására irányuló programokat lehetne szervezni, támogatási formák korszerűsítése, kulturális szintű kezdeményezésekkel. A város a nemrégiben elkészült sportcsarnokában újdonság, hogy a fiatalok számára szórakozási lehetőség áll van, amely egy nagyon jó kedvezményezés.
5. További fontosabb a közösségfejlesztés, társadalmi formáló erő, mint, akár az önkormányzat és a civil szervezetek közös együttműködésével, a közbiztonság tényleges megerősítése.
6. Fóton a közlekedésben a főútvonalakra koncentrálódnak főképp, ezért nagyon sokszor alakul ki dugó adott időpontokban (főképp amikor munkába indulnak, illetve hazatérnek az emberek), ennek elkerülése érdekében és a város tovább fejlesztése érdekében a mellékutca további lebetonozása és a fóti infrastruktúra fejlesztése is egy fontos cél.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az irodalmi áttekintésemben próbálok rávilágítani a számomra legfontosabb dolgokra, amelyek egy település kialakulása, fennmaradása és a fejlődésébe jelentős szerepet játszó tényező. A városnak mai napig nincsen konkrét definíciója. A várost a világ eltérő területein különbözően értelmezik. Közös, hogy városok leginkább emeletes és zárt építés jellemzik, magas szolgáltatással, amelyek a körülötte lévő településeket is ellátja. Érdeemes megemlíteni a városfogalomként az egykomponensű, azaz statisztikai városfogalmat, illetve több komponensű, azaz funkcionális városfogalmat. Az egykomponensű népességszám változásával azonosítja be a város jogállását míg a funkcionális az az a több komponensű városfogalom a városi szerepkörök/ funkciók alapján azonosítja a városi jogállást. A két városfogalom közötti különbség nem jelentős, leginkább együtt szokták használni a két fogalmat.

Egy település kialakulásához számos tényező szerepet játszik, ilyen például a természetföldrajzi, társadalmi, gazdasági és politikai tényezők. A dolgozatomban során ezeket a tényezőket is megvizsgáltam. Egy település kialakulásához az egyik legfontosabb tényező természetföldrajzi. A víz közelsége mindig is létfontosságú volt a települések kialakulásában. Elsősorban az ivóvíz miatt volt rendkívül fontos aztán a vízvezetékek miatt majd utána a nyersanyag felhasználása miatt volt jelentős. Az éghajlat szintén nagyon fontos szerepet játszik a természetföldrajzi tényezőkben. A Föld minősége a hely növénytermesztés, illetve állattartásra is rendkívül nagy hatással van. Az Alföld és a hegyvidék érintkezésével egy többfunkciós területet tudunk használni. Eltérő talajok mentén kialakult területek kiválóak a kukorica, valamint a búza termesztésére (Hajdúság) valamint a Nyírség, ahol a zöldség-gyümölcs és a dohány termesztésére is alkalmas.

A politikai tényezők fontossága az elmúlt években folyamatosan változik. A történelem során az uralkodó döntötte el a város jogállás kérdését. Mindazonáltal a 20. századtól már más volt a helyzet hiszen a politika folyamatosan belenyúlt a város kérdésébe, a városfejlesztésekbe. A szocializmus egy élő példa, külön városokat hoztak létre az ipar szempontjából ilyen volt Sztálinváros ma Dunaújváros, Leninváros ma Tiszaújváros.

Városok kialakulásának a kérdés már ősi idők óta tartó kérdés, valamint a kialakult városi funkciók, amelyek alakítják. Fontos kiemelni, hogy egyes funkciók más funkciókat vonzanak

maguk mellé, tehát nagyon ritka, hogy egy város kialakulásának egyetlen szerepköre van. Az egyik legrégebbi szerepkör a kereskedelmi funkció, ahol a megtermelt javak a fogyasztóhoz való eljutása a fő cél. Tovább fontos szerepkör a városok kialakulásában a védelmi funkció. A védelmi szerepkör magához vonzotta mind az igazgatási-kormányzati szerepkört, illetve a vallási szerepkört. Vallási szerepkörű város például Esztergom Pécs Róma Jeruzsálem.

A kulturális szerepkört többféleképpen különböztethetjük meg oktatás és művészeti szempontból is. Ki kell emelni, hogy a kulturális szerepkör magával vonzza az idegenforgalmi szerepkört is. Például Párizs, Szentendre. Kihagyhatatlan szerepkör az ipari funkció itt egyértelműen nyersanyag, a kitermelés és a feldolgozás és akárcsak a bányászat szerepel a középpontban. Bányavárosok kialakulása jellemző. A közlekedési szerepkörnél egyfajta csomópont alakul ki a város körül akár egy autópálya, kikötőváros vagy légiforgalom van jelen. A közlekedési szerepkör nagyon sok esetben magával vonzza az idegenforgalmi vagyis a turizmusi szerepkört is. A turizmus folyamatos népszerű válásával ez a funkció a mai világban nagyon nagy hatással van a városok fejlődésére. Témától is látványosságtól, klimatikus adottságoktól függetlenül hatalmas tömegeket mozgat meg. Tehát lehet tengerparti nyaraló, síparadicsom, termálvíz, szerencsejáték bármilyen téma a lehetőségek igen nagyok. Ez a funkció gazdasági fejlődést segít elő a városokban. Az európai városok a 11. és a 13. század között kezdődött a gazdaság és az éghajlat változásnak köszönhetően a népesség növekedett, a termelés fejlődött és a pénzforgalom beindult ezzel együtt a kereskedelem is.

Az első városok Észak Itáliában és Flandriában jöttek létre. A városok átlagos lakossága 4000 és 5000 fő között mozgott. A piactér állt a város központjában, körülötte a templomok városháza és a kereskedőházak voltak, majd mellettük a fegyverraktár és a mázsa házak. Ki kell emelni, hogy a városokat kőfal vette körül a biztonság érdekében, valamint utca rendszerek biztosították a belső területet. Csatornák nem voltak, kiépítve. Magyarország kezdetekben Ázsia típusú nomád település jellegét mutatta, nem volt önkormányzat, illetve kiváltságok. Az első városok a 13. század idején jöttek létre negyedik Béla uralkodása alatt. Katonáknak adományozott birtokokat a király melynek védelmi és gazdasági okai voltak, illetve városi rangokat adott meglévő településeknek ilyen volt Buda, Visegrád, illetve Sárospatak. Ebben az időben már fallal vették körül magukat a városok. Majd Károly Róbert idején számos bányaváros alakult ki. Volt, ahol aranyat, ezüstöt, valamint rezeset is bányásztak ilyen például Selmecebánya, Körmöcbánya és Besztercebánya. Majd Nagy Lajos idején a városok száma tovább nőtt, ekkor már négy típusú várost különböztetünk meg. Tárnoki város, Bányaváros, Személynői város és

Szász város. Luxemburgi Zsigmond a 15. században erősen támogatta a városokfejlődését és számos kiváltságot adományozott és nagy hangsúly fektetett a kereskedelemre. Számos királyi város már ebben az időben önkormányzattal tudott rendelkezni.

A 20. század elején (1910) a népesség több mint 20 % -a már városlakó volt. Hát trianoni békeszerződés után a határok számos nehézséget okoztak. Számtalan terület elvesztette gazdasági és igazgatási központját, ezzel nagyon nagy súly helyezkedett Budapestre. 1930-ban a városi népesség aránya már 33 % lett, majd a két világháború között a települések közötti kapcsolat elmélyült. Az 1949-es népszámlálás idején 54 várost tartottak nyilván Magyarországon, ez nyugathoz képest alacsony városiasodás szintnek számított. Majd hazánkban ebben az időszakban születtek a szociálista városok. Az emberek többsége Budapest felé vette az irányt, ez infrastruktúrában nehézséget okozott, mert nem tudott olyan gyorsan kiépülni, mint amilyen gyorsan a emberek érkeztek a nagyvárosba.

A rendszerváltás után 2 fontos tényezőt kell megemlíteni. Elfogadták az önkormányzati törvényt (1990), valamint a települések között erős verseny alakult ki. Bár a törvény nem tett különbséget város vagy falu között, egy erős elzárkózás alakult ki így a kapcsolatok nem kiépültek hanem inkább távolodtak. Fővárosunk nemzetközi szerepe azóta is folyamatosan nő a fővárosi agglomerációban egy kedvező folyamat épült ki, a település hálózaton belül. Ezek a folyamatok terjednek tovább az országon belül segítve az egyenlőséget.

A szakdolgozatomban Fót városát vizsgált és elemeztem. Saját kötődésem segít a problémák felismerésében, illetve kezelésében. Régészeti leletek alapján Fót már egy ősi idők óta lakott terület, római katonák Szkíták majd árpád törzse telepedett le. Fót életében mindig is jelentős szerepet játszott a vallás és a mezőgazdaság. A települést alkotó lakosság nagyobb részét mezőgazdasággal foglalkozott. Majd a 20. század vége felé már Fót túlnyomó lakosságát az ipar foglalkoztatta, viszont emellett még mindig mezőgazdasággal, illetve gazdálkodással is foglalkoztak. A háztáji termelés még mindig jellemző volt, főképp megy Kajsziparack, illetve állattenyésztés játszott fontos szerepet Fót életében.

1950-ben Kisalagot Fóthoz csatolták majd, 1970-ben nagyközséggé nyilvánították Fótot. A rendszerváltás nagy hatással volt Fótra. Megváltoztak a gazdasági alapok, egyházak visszatérhetek településre. 2004-ben Fót megszerezte a városi címet, jelenlegi népessége meghaladja a 21 000 főt. A város Közép-Magyarország területén helyezkedik el. Pest

megyében, 17 km-re Budapesttól. Fót infrastruktúra szempontjából igen szerencsés mert nagyon sok autópálya elérhető a közelben. A Dunakeszi járás része, amely az egyik legsűrűbben lakott járás az országban. Fót több település részre oszlik Öregfalu, amely a legősibb része, Fótújfalu ahol főképp lakóparkok találhatóak, Kisalag amely Fót-Dunakeszi vége, valamint Fót Dél vállalkozási terület és Fótliget illetve Sikátorpuszta.

Fót állandó népessége a 2022-es adat alapján 21 401 fő. A népesség az évek során egy folyamatos emelkedést mutat. Az évek során egészen 2021-ig egy nagyon gyors népesség növekedés figyelhető meg, majd 2021 után ez a növekedés gyorsasága kezd lelassulni. Ezt okozhatja az évek óta tartó lakások építése a végét járja így a rohamos beköltözések száma lelassult. Budapest közelsége nagyon csábító azok számára, akik inkább kis városi környezetet kedvelik, viszont mindenképpen a Budapest közelébe szeretnének letelepedni. A korcsoport összetétele alapján a munkakorú képes korosztály található meg túlnyomórészt a városban. Korcsoportok alakulásának a vizsgálata segít az intézményeknek, illetve az önkormányzatoknak, hogy jobban megértsék a népesség összetételét. Fót korcsoport összetételén jól látható, mind a gyermekek és az idősek korosztálya folyamatosan nő bár a gyerekek száma nagyobb mértékben emelkedik, az idősebb korosztály még mindig nagyobb arányban van jelen. Azzal együtt, hogy az idősek száma folyamatosan növekedik nagyon fontos hangsúlyt fektetni az egészségügyi, illetve szociális ellátásra. Az elmúlt öt évben az idősek nappali ellátása részesülők száma 100 férőhelyre folyamatosan nő. A legutóbbi adat szerint 130,3 fő részesül nappali ellátásban. A vizsgálat során jól látható, hogy a COVID-19 hatása. A 2020-as adat egy nagyobb visszaesést mutat mivel sajnos az idősebb korosztályt a járványügyi helyzet jobban érintette. Érdemes kiemelni, hogy az elmúlt öt év során ez a szám 100 férőhelyre egyszer sem volt 100 alatt tehát Fót városának ez egy folyamatos kihívása.

Fóton a nyilvántartott álláskeresők számát nagyban befolyásolja a város közelsége az az centrumhoz való közelség. A nyilvántartott álláskereső mutató alapján itt is felmerül a 2020-as adathoz a járványügyi helyzet hatása, mivel az álláskeresők száma drasztikusan megnőtt. Az eddigi évekhez képest azóta 2021 és 2022-ben ez a szám folyamatosan csökkenni látszik. A város népesség növekedését az új lakásoknak köszönhetjük. Fóton a lakásállományok száma nagy növekedés mutat, 2022-ben majdnem eléri a 8000 db-ot. Lakásállományok számának emelkedésének számos pozitív hatása van a város szempontjából. Ezzel párhuzamba történik egy városfejlesztés, folyamatos felújítások, illetve fejlesztések történnek.

Szintén nagyon fontos mutató egy város fejlesztéséhez a regisztrált bűncselekmények száma. Fótban ez a szám igen alacsony viszont az elmúlt években ez a szám folyamatosan növekedik, így érdemes lenne a városnak ezzel foglalkoznia. Személyes véleményem, hogy közbiztonság tényleges megerősítése érdekében foglalkozni kell, illetve további útvonalak fejlesztésekre koncentrálni, mivel számtalan dugó alakult ki a városban munka kezdése, illetve vége idejében. Mindemellett a közösség pozitív hozzáállás érdekében egy központ kialakítása érdemes lenne, illetve zöldebb környezet akár sétáló utcák kialakítása ezzel sokkal családbarát kép alakult ki Fót városáról. Az önkormányzat számára érdemes lenne a kommunikációját és annak minőségét javítani, hogy mint az idősebb és a fiatalabb generáció számára is információk elérhetőek legyenek.

Vizsgálataim is rávilágítottak, hogy Fót város mind elhelyezkedését, mind társadalmi, gazdasági tényezőit vizsgálva egy olyan agglomerációs település, ami összességében a hazai mutatók alapján kiemelten kedvezőnek tekinthet. Mindezek alapján jól látható, hogy egy hosszú távú, stratégiai is megalapozott és tervezett fejlesztéssel olyan jövőképet tudunk kialakítani, ami az itt lakók jólétét és jó létét is komplexen befolyásolhatja. Bízom abban, hogy dolgozatommal hozzá tudtam járulni ehhez a fontos feladathoz.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

1. Beluszky P. (1999): Magyarország településföldrajza. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs. 584 p.
2. Bernát T. – Bora Gy. – Fodor L. (1973): Világvárosok, nagyvárosok. Gondolat, Budapest. 533p.
3. Clark, D. (1996): Urban world, global city. Routledge, London. 211 p.
4. Enyedi Gy. (1988): A városnövekedés szakaszai. Akadémiai Kiadó, Budapest. 116 p.
5. Enyedi Gy. (1992): Urbanizáció Kelet-Közép-Európában. Magyar Tudomány. 37. pp. 685-693.
6. Faragó L. (2012): A területi koncentráció, mint a centrum-periféria viszonyt alakító erő in. Hardi T.,
7. Fügedi E. (1959): A középkori város keletkezésének kérdése a legújabb lengyel történeti irodalomban. Tanulmányok Budapest múltjából. XIII. köt. Bp. 1959.,570—607
8. Fügedi E. (1981): Középkori városprivilegiumok ill. Városok kialakulása Magyarországon c. tanulmányok. In: Uő: Koldulóbarátok, polgárok, nemesek. Budapest, 1981. 238–335.
9. H. Planitz (1954): Die deutsche Stadt im Mittelalter. Von der Römerzeit bis zu den Zunftkämpfen. Graz—Köln 1954.
10. Hajdú Z. (1996): A városhálózat átalakulása a XX. században. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs
11. Hóman B. (1908): A magyar városok az Árpádok korában. Bp. 1908 (a továbbiakban: Hóman, Városok), 1—2.
12. K. Schünemann (1929): Die Entstehung des Städtewesens in Südosteuropa. Südosteuropäische Bibliothek 1. Breslau [1929].
13. Káposzta J. (2007): Regionális gazdaságtan. Egyetemi jegyzet. SZIE GTK, 2007.
14. Kovács Z. (2002): Néesség- és településföldrajz, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
15. Kőszegfalvi Gy. – Bolovics P. (1996): Kísérlet a városhiányos térségek meghatározására. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs
16. Kőszegfalvi Gy. (1999): Nagyvárosaink. Területi statisztika, 1 sz.
17. Kubinyi.A. (1979): Városok országrendisége. Tanulmányok Budapest múltjából. XXI. Budapest, 1979. 7–47
18. Mendöl T. (1963): Általános településföldrajz, Akadémia Kiadó, Budapest

19. Pleidell A. (1934): A magyar várostörténet első fejezete. Századok LXVffl (1934) (a továbbiakban: Pleidell, Első fej.).
20. Tóth J. (1996): A településrendszer mai struktúrája. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
21. Tóth J. (1998): Általános társadalomföldrajz I. Dialóg Campus, Pécs
22. Wallerstein, I. (1979): The Capitalist World-Economy. Cambridge University Press, Cambridge.
23. Wallerstein, I. (1991): Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World-System. Cambridge University Press, Cambridge.
24. www.fot.hu
25. www.NFI.hu
26. www.statinfo.hu
27. www.google.com

Táblázat-Ábrajegyzék

1. ábra: Fót-Budapest távolsága	21
2. ábra: Fót állandó népessége elmúlt 5 évben (fő).....	22
3. ábra Fót városban a vállalkozások számának alakulása (2014-2019).....	24
4. ábra: Élveszületések és halálozások alakulása az elmúlt 5 évben.....	28
5. ábra: Vándorlás statisztikája.....	29
6. ábra: Nyilvántartott álláskeresők összesen (fő).....	30
7. ábra: Lakásállomány (db).....	31
8. ábra: Regisztrált bűncselekmény, 1000 lakosra (db).....	32
1. táblázat: Állandó népesség korcsoport szerint (fő)	26
2. táblázat: Idősek nappali ellátásában részesülők, 100 férőhelyre (fő).....	27

Nyilatkozatok

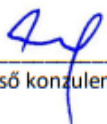
NYILATKOZAT

Gasser Gitta (Neptun azonosítója: **DFYGSS**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Gödöllő, 2023. év november hó 07. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Gasser Gitta
A Hallgató Neptun kódja: DFYGSS
A dolgozat címe: Fót társadalom és gazdaságfejlesztése
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Vidék és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

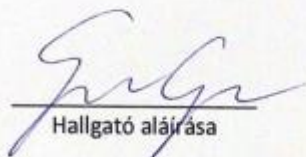
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év 11. hó 08. nap

Hallgató aláírása

FÓT TÁRSADALOM ÉS GAZDASÁGFEJLESZTÉSE

Tartalmi kivonat (Absztrakt)

Az irodalmi áttekintésemben próbálok rávilágítani a számomra legfontosabb dolgokra, amelyek egy település kialakulása, fennmaradása és a fejlődésébe jelentős szerepet játszó tényezők. A dolgozatom során bemutatom a város fogalmát, miszerint a világ eltérő területein különbözően értelmezik. Közös, hogy városok leginkább emeletes és zárt építés jellemzik, magas szolgáltatással, amelyek a körülötte lévő településeket is ellát. Egy település kialakulásához számos tényező szerepet játszik, ezeket a településeknek kialakulására ható tényezőket, mint a természetföldrajzi politikai tényező t társadalmi és gazdasági tényezőit, valamint a kialakult város funkciókat is megvizsgáltam dolgozatom során.

A kialakult városi funkciókkal ismertetem azokat a funkciókat, amelyek egy város szerepkörét veszik fel tettem igazgatási kormányzati kereskedelmi kulturális ipari funkció stb. Városok kialakulásának a kérdés már ősi idők óta tartó kérdés, valamint a kialakult városi funkciók, amelyek alakítják. Mindemellett bemutatom Európa város fejlődését, Az első városokat mutatom be, amelyek Észak Itáliában és Flandriában jöttek létre.

Magyarország Városfejlesztő fejlődését a magyar uralkodók idején város szerkezetét és jellemzőit. Személyes kötődésem által bemutatom Fót történelmet, és fő gazdasági tényezőit a városban alakult vállalkozásoknak számának alakulását. A szakdolgozatomban Fót városát vizsgált és elemeztem. Saját kötődésem segít a problémák felismerésében, illetve kezelésében. Levezetem Fót társadalmi mutatóit, Fót népességének összetételét elemzem, korcsoportok alapján, idős ellátását bemutatom, a lakások állományát és vizsgálom a vándorlási statisztikát. Bemutatom az élve születések és a Halászi halálozások számát az elmúlt öt évben, valamint a nyilvántartásba tartott Álláskereső alakulását vizsgálaton és egy SWOT elemzéssel, illetve javaslatokat tettem.

Vizsgálataim is rávilágítottak, hogy Fót város mind elhelyezkedését, mid társadalmi, gazdasági tényezőit vizsgálva egy olyan agglomerációs település, ami összességében a hazai mutatók alapján kiemelten kedvezőnek tekinthet. Mindezek alapján jól látható, hogy egy hosszú távú, stratégiai is megalapozott és tervezett fejlesztéssel olyan jövőképet tudunk kialakítani, ami az itt lakók jólétét és jó létét is komplexen befolyásolhatja. Bízom abban, hogy dolgozatommal hozzá tudtam járulni ehhez a fontos feladathoz.